

**BEKTAŐI VE ALEVİ KÜLTÜRÜNÜN YAZILI KAYNAĐI OLARAK
FÜTÜVVETNAMELER¹
(FUTUWWATNAMES AS BEKTASHİ AND ALAWİ CULTURE'S
WRİTTİNG SOURCE)**

Mehmet Saffet SARIKAYA²

Özet

Fütüvvet teşkilâtının bir yansıması olarak literatürümüze giren *Fütüvvetnameler*, Ahiliğın adâb, töre ve erkânını didaktik bir metotla açıklayan, teşkilât mensuplarının el kitapları olarak XIII-XVI. yüzyıl Anadolu'sunun dinî ve kültürel tarihi için önemli bilgiler ihtiva eden birincil kaynaklardandır.

Ahilik, kurumsal ilişkilerle birlikte inanç motifleri, merasim erkân ve adabı açısından daha sonra Aleviliği teşkil edecek zümreleri kesin olarak etkilemiş, onlara prototip olmuştur. Ahilikle Bektaşiliğın pirlerinden itibaren ilişki içinde olmaları ve Ahi teşkilatının XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren münhasıran meslek loncalarına dönüşmesi, fütüvvet geleneğinde bulunan bazı unsurların benzer kültür çevreleri tarafından devam ettirilmesine yol açmıştır. Burada en fazla etkilenenler Bektâşî çevreleri ve Alevî ocakları olmuştur. Bu devamlılığın yazılı göstergesi ise, büyük çoğunluğu kütüphanelerimizde yazmalar halinde bulunan Fütüvvetnamelerdir.

Bu bağlamda makalede Fütüvvetnamelerin tarihi ve kültürel değeri, içerikleri ve Bektaşî-Alevî kültüründeki yeri bazı yazma ve basılı Fütüvvetname nüshaları dikkate alınarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Fütüvvetname, Alevilik, Bektaşilik, Kızılbaşlık.

Abstract

¹ Bu makale Uluslararası Doğumunun 800. yılında Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik Sempozyumu, Fatih Üniversitesi, 9-10 Ekim 2009 İstanbul'da aynı adla sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir. Bildiriden farklı olarak, *Fütüvvetname-i Bektaşîyye*'den bir kısım örnek metin olarak verilmiştir.

² SDÜ İlahiyat Fakültesi, İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı.

Futuwwatnames, enter in our literatures as a reflection of Futuwwa organization, are the first source books which explain with didactic methots Akhism's custom and rituel, and contain important informations for XIII-XVI. th century Anatolia's religious and cultural history

Akhism, in term of institutional relations, belief patterns, ceremony, custom and rituel, had affected groups which will constitute Alawism certainly and had been prototype them. The relation of Akhism and Bektashism since their "pir"s (spiritual guide) and transformation of Akhi organisation since XV. Centur's second part to craft guild exclusively, caused to be maintained some factor's in the futuwwa custom by similar cultural groups. In here, Bektashi groups and Alawi family had been most affected. Written indication of this continuity, are Futuwwatnames the vast majority of which in our libraries as writting,

In this sense, in this article, Futuwwatname's historical and cultural value, their contents and places in Alawi and Bektashi culture will be examined as taking into account writting and printed Futuwwatname editions.

Key words: Futuwwatname, Alawism, Bektashism, Qizilbashiyye.

Giriş

Fütüvvetname adından da anlaşılacağı gibi fütüvvete dair hususların ele alınıp açıklandığı klasik tasavvufi risalelerdir. Fütüvvet II/VIII. yy'da tasavvufa benzer bir anlam kümesine sahip olarak kullanılmaktaydı (Çağatay, 1953: 62-66). Zamanla sufi, fetaya göre daha kapsamlı bir kullanıma sahip olmuş, fütüvvet tasavvuf içinde bir makam olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (es-Sühreverdi: 94; İbnü'l-Arabi: II, 231-235). Fütüvvet sahibi gençler bir araya gelerek Araplar arasında *fityan*, *ayyar*, *şuttar*, Farisiler arasında *civanmerd*, Türkler arasında ise *ahi* gruplarını oluşturmuşlardır. Halife en-Nasır li-dinillah Bağdad fityanını kontrol edebilmek için onlara katılmış, lider seviyesine yükselerek onları düzenli gruplara dönüştürmüş, kural ve erkânı belirlemiş, hilafet makamını kullanarak diğer ülkelerdeki benzeri örgütlenmeleri kendisine bağlamıştır. Bu bağlamda fütüvvet, Türkiye'de Ahi Evren önderliğinde Ahilikle bütünleşmiştir.

Ahi kelimesi her ne kadar İbn Batûta tarafından Arapça "*ahî/kardeşim*" kelimesiyle özdeşleştirilerek, kurumun sosyal yapılanmasındaki dayanışmacı yapıyla uyumlu bir şekilde "*kardeşlik*" anlamıyla karşılanmışsa da kelimenin *Divân-ı Lügat-i Türk* ve *Kutadgu Bilig* gibi eserlerdeki kullanımını onu doğrudan Türk bir menşee götürmektedir. Anadolu'da XIII. yüzyılın ilk yıllarına ait *Ahi* unvanlı mezar taşlarına rastlanması (Cahen, 1986: 592) bu tezi

güçlendirmektedir. Türkçede “*cömert*”, “*eli açık*” gibi anlamlara gelen *akı* kelimesi Anadolu coğrafyasında ses kaymasıyla *ahiye* dönüşmüştür. Dolayısıyla göçebe kültürde önemli bir olgu olan *cömertlik* kavramı etrafında Türkler tarafından bir değer yumağının oluşturulmasından, belki de düzensiz bir yapılanmanın varlığından söz etmek mümkündür. Ahi Evren ise bu yapılanmayı yerleşik düzenin ana unsurunu teşkil eden esnaf ağırlıklı düzenli bir teşkilata dönüştürerek haklı olarak teşkilatın kurucusu unvanını almıştır.

XIII. yüzyıl Türkiye’sinde halkın büyük çoğunluğunu kucaklayan Ahilik, kendisinden sonra oluşumunu tamamlayan Bektâşîlik ve Alevîlikle aynı kültür çevresine mensuptur. Bu itibarla Ahilik, kurumsal ilişkiler yanında inanç motifleri ve merasim erkân ve adabı açısından da daha sonra Alevîliği teşkil edecek zümreleri kesin olarak etkilemiş, onlara prototip olmuştur. Diğer yandan Ahiliğin kendisine özgü yapısı müntesiplerine farklı tarikatlarda mürit olma imkânı vermiştir. Bu durum, fütüvvet geleneğinin tasavvufla ilişkisiyle de örtüşerek çeşitli tarikat çevrelerinin kendilerine özgü Fütüvvetnameler kaleme almalarına yol açmıştır.

Konuyu Bektaşîlik bağlamında değerlendirirsek, Ahi Evren ve Hacı Bektaş Veli’nin şahsında başlayan ilişki kurumsal olarak da devam etmiştir. XVI. yüzyıla kadar yazılan bazı hacimli önemli Fütüvvetnameler, içerikleri bakımından çeşitli dini motifler, merasim adap ve erkân vb. unsurlarla bu devamlılığı açıkça göstermektedir. Öte yandan münhasıran Bektaşîler tarafından kaleme alınan Fütüvvetnameler de dikkat çekicidir. Bu eserler, Köprülü’nün ifadesiyle, dinî-ahlakî motiflere sahip içerikleriyle yazıldıkları dönemin ve coğrafyanın dinî tarihine ışık tutan ilk el kaynaklar (Köprülü, 1947: 445-446) olma özelliğini korumaktadırlar. Günümüzde ise Alevîlikle ilgili kimlik tanımlamalarında, tarihi kökeni iredelenen “keşifçi” tanımların içeriğini doldurulması bağlamında önemleri bir kat daha artmıştır. Bunların farklı Alevî çevrelerde yer alması ve XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar tarihlenmesi, fütüvvet geleneğinin Alevî zümreler arasında ne kadar güçlü ve devamlı olduğunu göstermektedir. Makalede konumuz açısından önemli bazı Fütüvvetnameler tanıtılıp, Bektaşîlikle ilgili inanç motiflerine işaret edilecektir.

Bazı Önemli Fütüvvetnameler

Bugün başta İstanbul olmak üzere Türkiye’deki kütüphanelerde kayıtlı irili ufaklı yüz yirmi civarında Fütüvvetname nüshası bulunmaktadır. Bunlardan yazarı bilinen mükerrer nüshalar dikkate alınırsa yüz civarında eserden bahsetmek mümkündür. Özel kütüphanelerde bulunanlarla bu sayı daha da artacaktır. Bununla birlikte Fütüvvetnamelerde verilen malûmat genellikle birbirinden nakildir. Eser sahipleri, fütüvvet-ahi çevresinde bilinen kaynakların pek dışına çıkmazlar. Anlatılan kıssaların tarihi realitesiyle ilgilenmezler; hatta mitolojik/efsanevî

rivayetlere yer verirler. Nakledilen sözlerin sıhhatine bakılmaz. Hadislerin eksik veya yanlış yazıldığını; bazen ayetlerde de benzer hatalar yapıldığını görmek mümkündür. Bütün bunlara rağmen Fütüvvetnameler, neşir çalışmaları, mukayeseli çalışmalar, özellikle İran ve Türkî Cumhuriyetlerdeki örnekleriyle karşılaştırmaların yapılması bağlamında araştırmacılar için bakir bir alan olarak durmaktadır. Burada konumuzla ilgili müellifleri bilinen Fütüvvetnamelere işaret ettikten sonra doğrudan Bektaşiliği ilgilendiren Fütüvvetnameleri tanıtacağız.

Tespit edilen en eski Türkçe *Fütüvvetname* XIII. yüzyılın ortalarında Yahya b. Halil b. Çoban el-Burgâzî tarafından yazılmıştır. Çeşitli kütüphanelerimizde yazmaları bulunan eserin bilinen en eski nüshası, 923/1517 istinsah tarihli Ali Emîrî kitapları arasında bulunan nüshadır. Eser bu nüsha esas alınarak Gölpınarlı tarafından neşredilmiştir (bkz. 1953-54: 111-149). Eserin mukaddimesinde müellif, “Rum ehlinin Türkçeden başka dil bilmediği için eserini Türkçe kaleme aldığını” belirtir. *Fütüvvetname* mukaddimeden sonra on yedi bâba ayrılır. Yiğit, ahi ve şeyh tarifleri yapıp, Hz. Ali’ye “feta” denilmesinin sebebi açıklanır. Kur’an’da feta denilen kimselere dair kıssalar nakledilir. Fütüvvetin tarifi verilir, fütüvvete giremeyenler sıralanır. Fütüvvet ağacı tasvir edildikten sonra, ahide bulunması gereken vasıflar zikredilir. Terbiyenin ahisine, ahinin terbiyesine karşı vazifeleri ve fütüvvetin kısımları açıklanır. Sofra çıkarma, sohbet etme, hizmet etme ve semâ etmenin adabı ve erkânı açıklanır. Görgü kurallarıyla ilgili 124 edep sıralandıktan sonra Gazi Yusuf b. Eyyub (öl. 613/1216)’a kadar fütüvvet silsilesi sayılır. Son olarak fütüvvete intisap töreni anlatılıp tıraş olmanın delili açıklanır.

Tespit edilen en eski manzum Türkçe *Fütüvvetname* de Şeyh Eşref b. Ahmed (öl. IX/XV. asrın ilk yarısı ?)’in eseridir. Eser Orhan Bilgin tarafından neşredilmiştir. Müellif hakkında fazla bilgi yoktur. Naşir, müellifin meşhur Eşrefoğlu Rûmî (öl. 874/1469)’nin babası olduğunu tahmin etmektedir (Bilgin, 1992: V-VI). Mesnevî tarzıyla 444 beyt olarak yazılan eser bir ilmihâl niteliğindedir. Şeriat, tarikat, hakikat ve marifet kapıları onar makamlarıyla birlikte ayrı ayrı izah edilmiştir. Kur’an ahlâkının yaşanmasına işaret edilerek tevazu, takva, taat gibi esaslar açıklanmıştır. Eser tasavvuf geleneğindeki dört kapı kırk makam anlayışını devam ettirmesi bakımından önemlidir.

Bunlardan sonra yine Gölpınarlı tarafından neşredilen Seyyid Hüseyin b. Seyyid Gaybî (IX/XV. asrın üçüncü çeyreği ?)’nin *Fütüvvetnamesi* gelir (1955-1956: 73-126). Müellif, Şîî metinler arasında yer alan ve Alevî çevrelerde de iyi bilinen *Hutbetü’l-Beyân* ve *Nad-ı Ali*’ye şerhler yapmış ve büyük ihtimalle Safevî mürididir (Sarıkaya, 2004: IX-XIV). Seyyid

Hüseyin'in eseri kendisinden önce yazılan Fütüvvetnamelere göre bariz Şîî unsurlara sahip olduğu için dikkate değerdir. Eserde mukaddimeden sonra, fütüvvet sahibi peygamberler çeşitli kıssalarla Hz. Peygamber'e kadar anlatılır. Hz. Ali'nin şedd kuşanması Gadîr-i Hum vakıası içinde nakledilir. Hz. Ali ve Selmân'ın belini bağladığı on yedi kişi sayılır. Helva pişirmenin senedi ve adabından bahsedilir, fütüvvet silsilesi sayılır. Sonra fütüvvet erkânı açıklanır. Mahfilin toplanarak nîm-tarîk, sahib-i tarîk, yol ata ve yol kardeş edinme törenlerini anlatılır. Şeddin bağlanma şekillerinden tarif edilir. Sonra derecesine göre fütüvvet ehlinin sıfatları sıralanır. Fütüvvete alınmayanlar ve fütüvvetten düşüren haller zikredilir. Eser, sual-cevap ve edepler faslıyla sona erer.

Türkçe Fütüvvetnameler arasında en fazla nüshasına rastlanan, fütüvvet erkânı ve merasimi hakkında oldukça zengin malûmatı ihtiva eden Seyyid Muhammed b. Seyyid Alâuddin el-Hüseyin er-Razavî (931/1514'den sonra?)'nin "*Miftâhu'd-Dekâik fî Beyâni'l-Fütüvve ve'l-Hakâik*"dir (er-Razavî: 4a). Eser Raşan Gürel tarafından *Razavî'nin Fütüvvetnamesi* başlığıyla Marmara Üniv. SBE. 1992'de doktora tezi olarak çalışmıştır. Çalışmada eserin beş nüshası kullanılarak bir metin inşasına gayret edilmiştir. Çalışma henüz neşredilmemiştir. *Fütüvvetname*'nin mukaddimesinde müellif, eserin muhtevsından bahseder. Buna göre; fütüvvetdârlar arasında söylenen ve işlenen erkân kaleme alınmıştır. Tevbe almak, yol atası ve yol kardeşi edinmek, şedd kuşanmak, şeddin şartları, erkânı, şakirdi revân etmek, helvay-ı cefnenin senedi, erkânı, pişirilmesi, paylaşılması, bir şehirden diğer şehre götürülmesi, mahfil ehlinin birbirinden hak talep etmesi gibi meseleler anlatılır. Bunun dışında, fütüvvet kısımları, dereceleri, fütüvvete alınmayan kimseler ve kişiyi fütüvvetten düşüren haller, fütüvvet ehlinin vasıfları, fütüvvet sahibi peygamberler ve Hz. Ali'nin şedd kuşanması Gadîr-i Hum vakıası çerçevesinde anlatılır. Eser, sual-cevap faslıyla bitirilir.

Ankara İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan bir Fütüvvetname nüshası da fütüvvetin Bektâşîliğe tesirini bariz olarak gösterir. Tıraş erkânı ile başlayan eser, hırkanın tavsifi, Hz. Ali'nin hırka giymesi ve şedd kuşanması, şedd bağlama şekilleri, erkân-ı tarikat, vacibât-ı tarikat, beyân-ı tarikatı açıkladıktan sonra çeşitli tercümanları nakledip sual-cevap faslı ile sona erer (Fütüvvetname: 32b-56a).

Konumuz açısından dikkati çeken önemli bir eser "*Fütüvvetname-i Ca'fer Sâdik*"tır. Bilinen tek nüshası Hacı Bektaş İlçe Halk Ktb., 101'de kayıtlı eserin mikrofilmli Milli Ktb., MFA, A 4713'de kayıtlıdır. Eser tarafımızdan yayınlanmıştır (Sarıkaya, 2008). Bu adlandırma biçimiyle eser, Alevî kültüründe sıklıkla gördüğümüz *Ca'fer-i Sâdik Buyruklarını* da çağrıştırmaktadır. Nitekim eser, yer yer *Buyruklarla* örtüşen bir içeriğe sahiptir. Çeşitli verilerden,

eserin Hacı Bektaş Zaviyesi'ne bağlı (muhtemelen de zaviye yakınında görevli) bir şeyh veya halife tarafından derlendiğini söylemek mümkün görünmektedir. Eserin içeriğinden XVI. yüzyıldan sonra yazıldığı anlaşılmaktadır. Mecmu'a niteliğindeki eser "*Fütüvvetname-i İmam Ca'fer-i Sâdık*" risâlesiyle başlar (1b-32b). Bektaşilikteki âdab ve erkânı esas alan, *Tarikatın on iki erkân* (47a-48a), *Üç sünnet yedi farz*³ (48a-50b), *Der beyan-ı hâssa-i nâd-ı 'Ali* (50b-56a), *Risâle-i reşâd sual-cevab* (56a-57b) risâleleriyle devam eder, *dualar, tercümanlar ve gülbanklar* (58a-64b) ile tamamlanır. Eserin tamamı aynı yazı çeşidiyle ve aynı kişi tarafından kopya edilmiştir. Öyle ki risâleler arasındaki geçişte bazı yerlerde (örn. 32b) satır başı bile yapılmadan metin devam ediyormuş gibi satır arasında risâlenin adı verilmiştir. Mecmuanın kimi yerlerinde yapılan açıklamalardan, bu risâlelerin bir bütün olarak algılandığı, mecmuanın tarikat için bir el kitabı, bir erkânname gibi görüldüğü anlaşılmaktadır.

Eser tıraş erkânıyla başlar, Hz. Ali'nin belinin bağlanması, mekan olarak Gadîr-i Hum zikredilmeksizin hemen tamamen ve kısmen özetlenerek Seyyid Hüseyin'in *Fütüvvetnamesi*'ne uygun olarak anlatılır. Taş ile tığ hakkında çeşitli yorumlarda bulunulur. Hz. Âdem ve Hz. Şit ile ilgili kıssalar nakledilir. Fütüvvet silsilesi sıralanır ve şeddin bağlanma şekilleri açıklanır. *Fakrname-i Ca'fer-i Sâdık* risâlesinde tıraş, tac ve hırka giymenin adabı anlatılırken saç, sakal, bıyık ve kaşların nasıl tıraş edileceği ve bu esnada okunacak duaların nakledilmesi (44a-45a) çihâr darb (dört tıraş) esasına bağlı olan Kalenderîleri hatırlatmaktadır. Üç sünnet ve yedi farzın sıralandığı risâlede ise farzların ifâ edilmemesinden doğan cezalar arasında Hacı Bektaş Dergâhı adına kesilen cezalara yer verilmesi ve çeşitli tercüman metinleri eserdeki açık Bektaşî unsurlardır. Dolayısıyla eserin bir Bektaşî *Fütüvvetnamesi* olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bununla birlikte farzların ifâ edilmemesinden doğan cezalar arasında gaziler için de pay alınması Ahilikle ilişkisinin tamamen kopmadığına işaret eder. Başka bir deyişle bu eser, birincil derecede Bektaşîlikle ilgili olmasına rağmen Bektâşilik-Ahilik ilişkisi hakkında açık ipuçları taşımakta; Ahi teşkilatının lonca ve gediklere dönüştüğü dönemlerde bile iki zümre arasındaki ilişkilerin devamlılığını göstermektedir.

Kızıl Deli Sultan Ocağı bağlılarından Bektaş Bey adlı biz zatın özel bir kütüphanesinde yer alan *Fütüvvetname* nüshası da konumuz açısından ilginç görünmektedir.⁴ Baş tarafı eksik eseri ilginç kılan şey, fütüvvetin tanımıyla ilgili kısımda Şeyh Safî'nin fütüvvet tanımını vermesidir. Bu bağlamda eserin Safevî uzantılı Kızıbaşlarla ilgili olması muhtemeldir. Her sayfasında 25 satırın yer aldığı 176 varaklık bir mecmua niteliğindeki eserin son sayfa

³ Bu iki risâlede herhangi bir başlık yoktur. Muhtevaya uygun olarak bu başlıklar tarafımızdan verilmiştir.

⁴ Eseri elde ederek haber veren kıymetli meslektaşım Yrd. Doç. Dr. A. Yılmaz Soyzer Bey'e teşekkür ederim.

derkenarında 29 Rebiulevvel 1087/11 Haziran 1676 tarihi istinsah tarihini göstermektedir. *Fütüvvetname*'nin bitiminde Ramazan 1086/1675, 57a'da *Işkname*'den önce Şevval 1086/1675-76 tarihi kaydedilmiştir. Müstensih *Fütüvvetname*'nin sonunda adını Abbas Yazıcı olarak vermektedir. Digital ortamda fersude görünümde olan mecmuanın 177-186 arasında 1289/1872 tarihli matbu *Mersiyye*'nin yer alması eserin son dönemde ciltlendiğini göstermektedir. Mecmua *Fütüvvetname* ile başlar (2a-11b), *Şeyh Safi Menakıbı* ile devam eder (11b-45b, 100a-115b'de tekrar *Şeyh Safi Menakıbı* verilir). 45b-46b'de *Evsaf-ı Hacı Bektaş Veli*, 46a-57a'da *Tacname*, 57a-100a'da Abdulmecid b. Feriştah'ın *Işkname*'si, 11b-118a'da *Nasihatname-i Hatâyî*, 118a-133a'da *Meşâyihname-i Hatâyî*, 133a-145b'de *Delil-i budala (Defter-i aşık)*, 145b-165'de *Menâkıb-ı Fazlullah*, 165a-176a'da *Kitab-ı tarikatname-i Ca'fer Sadık* yer almaktadır. Eserde Hurufî metinlerinin de yer alması, bu kültürün Kızılbaşlar arasındaki yerini göstermesi bakımından önemlidir.

Eserde yer alan *Fütüvvetname* büyük ölçüde Burgazi'den alınmış gibi görünüyor. Metin fütüvvetin tarifiyle başlıyor. Fütüvvet ağacının tavsifi, ilmin faydası, ahlakın önemi, pir ve şeyhin gerekliliği ve şeyh-tâlib ilişkisi, Musa Hızır kıssası, şeyhin özellikleri, Yiğit-Ahi Şeyhin tarifi, şeriat ve tarikatın gerekliliği, namazın ve sadakanın önemi, ahinin kıyafetleri, dervişlik ve sufiliğin açıklaması, yiğit-ahi-şeyhin musahiplerinin yoldaşlarının açıklaması, dervişlik ve sofiliğin neliği, hakikatin açıklaması, fütüvvet ehlinin ahlakı ve fütüvvet alınmayanlara dair konuları fasıllar halinde anlatıyor.

Konuyla ilgili önemli bir *Fütüvvetname* nüshası da doğrudan Bektaşilik erkânıyla alakalıdır (*Fütüvvetname*, 1269: 1b-43b).⁵ *Fütüvvetname-i Bektâşiyye* (1b) başlığı taşıyan eser Razavî'nin eserine benzer bir mukaddime ile başlar. Müellifin adının Muhammed b. Seyyid Alaaddin el-Hüseyin Hoyî adıyla verilmesi, aynı kişiden bahsedilmesi kaydıyla Razavî'nin memleketinin Hoy olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Eserin 15a-b'sinde bir ikrar töreninin açıklamasına girişmeden önce Hünkar Hacı Bektaş Veli, vekilleri İbrahim Enveri Baba Efendi (rahmetullahi aleyh), Hz. Muhammed, Hz. Ali, İmam Cafer-i Sadık anılmaktadır. Bunu takiben müellif 16-a'da adını Muhammed Seyfüddin b. Zülfikar Derviş Ali diye vermektedir. 27-a'da eserin yazılış tarihi açıkça 21 Cemaziyelevvel 1269 (2 Mart 1853) olarak verilmektedir. İbrahim Enveri Baba'nın kimliği şimdilik meçhul olmakla birlikte eğer bir istinsah hatası ise 1267/1851'de vefat eden Edhem Baba olabilir mi? diye düşünülebilir. İ. Özmen, Derviş Ali'nin Orta Anadolu'dan olduğunu ve Feyzullah Baba'ya mensup olduğunu ifade etmektedir (1998: IV, 389). Eserin yazılış tarihinin verilmesi her halükarda işimizi

⁵ Eserin temininde kıymetli zamanlarını esirgemeyen meslektaşım Doç. Dr. Mehmet Dalkılıç'a şükranlarımı sunuyorum.

kolaylaştırmakta, müellifin üslubundan Babagân kolundan, tarikat-ı nazenînden olduğu anlaşılmaktadır. Üstelik Necip Asım, *Bektaşî İlmihali* diye adlandırıp neşrettiği eserde aynı müellifin farklı bir eserini veya bu eserin farklı bir kopyasını dikkate alarak neşretmiştir.

Eser yukarıda da dediğimiz gibi Razavi Fütüvvetnamesi'ne benzer bir mukaddime (1b-2a) ile başlar. Daha sonra dört pir dört tekbirin senedi söz konusu edilip, Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed'in belinin bağlanması anlatılır (2a-8a). Sonra Hz. Ali'nin şedd kuşanmasına dair ayrı bir başlık açılır ve konu Razavi Fütüvvetnamesi'ne benzer bir şekilde anlatılır (8b-11a). Sonra on yedi kemerbestin Ali tarafından bellerinin bağlanması (11a-12b); Selman-ı Farisi tarafından elli beş meslek pirinin bellerinin bağlanması (12b-15a) anlatılır. 15a'dan itibaren müellifin üslubuyla Hacı Bektaş sülukuna uygun bir şekilde ikrar meydanı bütün erkânı, duaları, tercüman ve gülbanklarıyla anlatılır (15a-27a). 27b'de ikrar meydanına girecek can için hazır etmesi gereken yiyecek ve içecekler sıralandıktan sonra Aşure geleneği anlatılır (27b-29a). 29a-b'de Mustafa Fatih Baba'dan naklen Hacı Bektaş'ın soy silsilesi ve tarikat silsilesi sıralanır. 29b-34b arasında bir Bektaşî dervişinin kullandığı tac, hırka, menkûş, teslim taşı, palhenk, kamberiye, elif-i lâmend, tennure, tığbend, teber, kaşağı gibi malzemeler senedleriyle birlikte sual-cevap üslubunda anlatılır. Daha sonra *Semeratu'l-fuad*'dan naklen tacın esrarı anlatılır (34b-36a). Sonra sırasıyla *Fasl-ı sual-i dervişan* (36b), *Fasl-ı beyan-ı ism-i abdal* (36b-37a), *Fasl-ı min tarih-i seyyah-ı der beyan ba'zı fütüvvet* (37a-38b), *Silsile-i nesebi Hünkar Hacı Bektaş Veli* (38b-39a), *Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin emanetleri beyanındadır* (39a-b) fasılları sıralanır. 40a-43b arasında ise muhtelif *tercümanlar* ve *gülbanklar* nakledilir.

Bize göre son üç eserin ortak yanı, esere fütüvvetle başlayıp daha sonra mensubu buldukları ve yaşadıkları tarikat erkânıyla devam etmeleridir. Yani eserin müellifleri tarikatla ilgili gelenekleri fütüvvet geleneğine uygun olarak temellendirmekte daha sonra kendi geleneklerindeki erkân, adap ve bilinen dua, tercüman ve gülbankları sıralamaktadırlar. Bu durum fütüvvet geleneğinin Bektaşî kültür çevresinde son dönemlere kadar sürdürüldüğünü göstermektedir. Öte yandan Bektaş Bey'in özel kütüphanesinde bulunan Kızılbaşlara dair Fütüvvetname'nin Burgazi'yi kaynak olarak kullanması Bektaşî ve Alevî çevrelerinin sadece Seyyid Hüseyin ve Razavî Fütüvvetnamelerini dikkate almadıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Fütüvvetnamelerde Görülen Bazı İnanç Motifleri

Ahilerin teşkilât mensuplarını korumak üzere uyguladıkları merasimler daha sonra Alevî ve Bektâşîler tarafından neredeyse aynı denilecek şekilde benimsenmiş ve takip edilmiştir. Bu durum

ikrar verme, yol atası ve yol kardeşi edinme törenlerinde açıkça tezahür eder. Bu bağlamda merasimler esnasında kullanılan şedd, hırka, tac, vb. kıyafetler, çarub/süpürme, çerağ uyandırma, rehberlik, sakilik vb. tören hizmetleri ve diğer şeyler iki zümrenin müşterek semboller ve yorumlarla benimsedikleri motiflerdir. Bunların yanında ahi teşkilâtının iç düzeniyle ilgili (yola dair) soru ve cevaplar, tâlibe verilen nasihatler, çeşitli vesilelerle okunan dualar, tercümanlar ve gülbanklar çoğu kere sözleri bile değişmeden Alevîler ve Bektaşîler tarafından aynen dile getirilmişlerdir. Hz. Ali'nin yol pîri oluşuna bağlı olarak onun etrafında geliştirilen on iki imam, on dört masum, on yedi kemerbest, tevella ve teberra ile ilgili kabullerini, Hz. Peygamber'in miracıyla ilgili sonraları Alevî ve Bektâşî çevrelerinde geliştirilen *Kırklar* ile ilgili söylencenin ilk örneklerini fütüvvetnamelerde bulma imkânına sahibiz. Belki daha önemlisi her iki zümre de Hz. Muhammed, Hz. Ali, diğer peygamberler ve sahabelerle ilgili söylencelerde, olguları kendi yaşadıkları hayatla içselleştirerek ifade etmekte ve adeta onlarla hayatlarında hemhal olmaktadır. Bel bağlama, ikrar verme vb. merasimler bunun tipik örnekleridir. Burada makale sınırları içinde konunun örneklendirilmesi bağlamında bazı hususlara değineceğiz.

1. Fütüvvetin Tarifi

Bektaş Bey'in kütüphanesindeki Fütüvvetname'de fütüvvet şöyle tarif edilir:

“Fütüvvet, Hak Teâlâ'nın emrine, Rasulüllah'ın sünnetine uymak ve bütün müfessirler, muhaddisler, âlimler, salihler, evliya ve enbiyaların yolunu tutmaktır.

Ehli fütüvvet, insan ve hayvan cinsinden hiç kimsenin kıyamet gününde kendisinden hak dava etmediği, kendisinden incinmediği kişidir. Şeyh Safî der ki, ehli fütüvvet, kişiyi fesat işlerden men' eyleyen iyi yola yönlendiren, kötü yolları terk ettiren kişidir.” (Fütüvvetname, 1086: 2a).

2. Hz. Ali

Gerek Ahilikte gerekse Alevî ve Bektâşîlikte tasavvufî geleneğe uygun olarak silsilelerin Hz. Ali'ye dayandırılıp onun pîr olarak kabul edilmesi Hz. Ali sevgisine açık bir vurguya yol açmıştır. Hz. Ali ve Ehl-i beyt'e gösterilen sevginin Türk kültür çevresindeki temeli, Zeydiyye ve Keysaniyye fırkası kaynaklıdır. Horasan'daki Türklerin Zeydilerle ilişkileri Hz. Ali ailesine yapılan zulümlerin öğrenilmesine, Abbasi isyanının ünlü komutanı Ebu Müslim'in faaliyetleri ve Ahmed Yesevî'nin Muhammed b.el-Hanefiyye evladından oluşu bu sevginin arka planını teşkil eder.

İlk *fütüvvetnamelerde* Hz. Ali'nin fetalığına/yiğitliğine dair ayetlerin nazil olduğu (Gölpınarlı, 1953-1954: 115), Hz. Peygamber'in onun fetalığına dair sözler sarf ettiği nakledilir.⁶ Özellikle onun kahramanlık ve şecaatini gösteren ve “*Ali'den başka fetâ, Zülfikârdan başka kılıç yoktur*” (Aclûnî, 1979: II, 363; Taberî, 1987: III, 116) sözü bunlar arasında önemli bir yer tutar. Alevîlik-Bektâşilikte bu söz üzerine *zülfikârnâmeler* kaleme alınmıştır. Hemen her Alevî şairinde rastlayabileceğimiz bu mısralara örnek olarak Seyyid Hüseyin'den bir kıta naklediyoruz (Sarıkaya, 2004: 64):

“*Hel etâ*” ve “*kul kefâ*” ve “*innemâ*” *Hakdan âna*
“*Ente minnî*” dedi hakkında *ânın hem Mustafâ*
Pes bu ma'niden şehâdet eyledi peyk-i Hudâ
“*Lâ fetâ illâ 'Ali lâ seyfe illâ zü'l-fikâr*”

Fütüvvetin Hz. Peygamber'den Ali'ye intikal ettiği kabul edilir. Hz. Ali'nin fütüvvet kuşağı/şedd kuşanması ve fütüvvet libası giymesine dair iki rivayet vardır. Seyyid Hüseyin'den önce yazılan fütüvvetnamelerde bu rivayet *tuzlu su içme* geleneğiyle ilgili kıssayla beraber nakledilir (Sarıkaya, 2002: 177-178). Seyyid Hüseyin, Seyyid Alauddin er-Razavî ve onlardan mülhem fütüvvetnamelerde ise Hz. Ali'nin şedd kuşanması, Gadîr-i Hum vak'ası bağlamında anlatılır. Razavî'nin anlatımı konuyla ilgili Müslim'in naklettiği hadis (Fedailü's-sahabe, 38) esas alınarak yapılmakla birlikte Hz. Ali'nin faziletine dair rivayetlerin pek çoğu burada söylenmiş gibi nakledilmiştir (Sarıkaya, 2002: 95-100). Daha sonra şedd kuşanma töreni Hz. Peygamber ile özdeşleştirilerek onun mirac gecesi Cebrail tarafından kendisine kuşattığı kuşağı merasimle Hz. Ali'ye kuşattığı ve sahabe arasında muahat/kardeşliğin ilan edildiği anlatılır (Razavî, 11a-13b; Fütüvvetname, 1269: 8b-11a). Sonra Hz. Ali, Hz. Peygamber'in izniyle on yedi sahabenin belini bağlar ve bu olayın anısına *helvâ-i cefne* pişirilir, sahabeye dağıtılır ve dört büyük şehre gönderilir (Razavî, 13b-16a).

Seyyid Hüseyin, olayı biraz daha menkıbevî bir tarzda şöyle nakleder: “Hz. Peygamber minberdeyken “*Ali'yi yanına çağırıp, ridasının içine aldı. Bir vücuttan iki baş olarak göründüler. Ve şöyle buyurdu: “Etin etimdir, kanın kanımdır, cismin cismimdir, ruhun ruhumdur.”* (el-Belhî, 1301: 129-130). Sahabeden birisi hased ile sordu ki: “*Ya Rasulallah, siz mübarek gömleğinizi çıkarın biz dahi görelim.*” Rasul (sav) mübarek teninden gömleği çıkardı, cümlesi gördüler ki

⁶ Bu ayetler,

“*Onlar mallarını gece gündüz, gizli aşikar infak edenlerdir*” Bakara, 274;

“*Allah sevgisiyle yiyeceklerini miskine, yetime ve esire verir, onları doyururlar*” İnsan, 8'dir.

Bazı hadisler:

“*Sizin en fetanız Ali'dir*”,

“*Ya Ali sen feta oğlusun feta kardeşisin*”.

velînin ve nebînin cismi ikisinin bir olmuş idi. Dediler ki: “*Saddık ya Rasulallah.*” Tekrar mübarek gömleğini giydi.” (Gölpınarlı, 1955-1956: 80-81; Sarıkaya, 2008: 149). Alevî ve Bektâşîler tarafından da aynen kabul edilen bu rivayete dayayan “*lahmike lahmî*” sırrı da metinde ifade edilen Muhammed-Ali bütünleşmesidir (Aytekin, 1957: 11; Bozkurt, 2005: 13-18).

Seyyid Hüseyin ve Razavî'nin Gadîr-i Hum olayıyla ilgili anlatımları Şîî geleneğe uygundur. Ancak fütüvvet ehlinin bu hadiseden çıkardığı anlam Şîa'dan farklıdır. Onlar söz konusu rivayeti Şîa gibi hilafet meselesine bir delil olarak kabul etmemiştir. Bilakis, fütüvvet silsilesini Hz. Ali tarihiyle Hz. Muhammed'e ulaştırmak istemişler; bunu yaparken de olayı içselleştirerek kendi yaşadıkları formatta bir anlatım biçimi geliştirmişlerdir. Nitekim incelediğimiz *fütüvetname* nüshalarında ne imametin Hz. Ali'nin hakkı olduğu vurgulanarak ilk üç halife ta'n edilip zulüm ve gasp ile suçlanmış ne de efdal-mefdul formülünden söz edilmiştir. Bununla beraber Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'den sonraki velâyeti (bkz. eş-Şeybî, 1986: I, 386 vd.) açıkça tasrih edilmiş, diğer halifelerden de yeri geldikçe söz edilmiş, onlar hayırla yâd edilmişlerdir (Sarıkaya, 2002: 91-93).

Hz. Ali'nin şahsında başlayan Ehl-i beyt sevgisinin açık bir ifadesi olan *tevella* ve *teberra* inancı Seyyid Hüseyin ve ondan mülhem fütüvvetnamelerde yer almış ve Bektâşî geleneğinde (A.Rıfat, 1293: 193-194; Sunar, 1975: 106) devam ettirilmiştir. Seyyid Hüseyin *tevella* ve *teberra* inancını sual-cevap faslında şöyle açıklar: “*Tevella ve teberra her kişinin sülûkuna nisbetle değişir. Evvelâ kavî ehlinin tevellâsı emr-i ma'ruf, teberrâsı nehy-i münkerdir. İkinci fiil ehlinin tevellâsı yek-cihetliktir. Yani Âl-i Muhammed Ali eteğine yapışmış, hâlis, muhlis olanla birliğe yetişmiştir. Teberrâsı Muhammed Ali vasiyyetin benimseyip onlara düşmanlık edenlere, düşman olmaktır. Hal ehlinin tevellâsı rızâ-yı Hakka ve vuslat-ı Hakkadır, teberrâsı mâ-sivallah'dandır, hatta kendi nefsinden de uzaklaşmaktır.*” (Gölpınarlı, 1955-1956: 88, 116-117).

3. Kırklar Meclisi

Alevî kültüründe çok önemli bir yere sahip olan Kırklar meclisi ile ilgili söylencenin de ilk örneklerini fütüvvetnamelerde buluyoruz. *Burgâzî Fütüvvetname*'sinde *sema* hakkında çeşitli bilgiler verildikten sonra, semanın delili olarak şu kısca nakledilir: Ashab-ı Suffa'nın bir üzüm tanesi vardı. Rasulüllah'ın önüne koyup paylaşmasını istediler. Rasulüllah da onu ezerek suyunu kırk kişiye paylaştırdı ve “*kavmin efendisi onlara hizmet edendir*” buyurdu. Ashab-ı Suffe nağme kılıp semaya kalktılar. -Bazı rivayetlerde Rasulüllah'ın kalkıp üç defa sema ettiği, mübarek ridasının omuzlarından düştüğü haber verilir.- Cebrail gelip Rasulüllah'a “*Ya Rasulallah artık dönme, yerler, gökler, cennet, cehennem cümle alem seninle beraber döner,*” dedi (Gölpınarlı, 1953-1954: 136). Aynı anekdot biraz daha farklı bir şekilde *Razavî Fütüvvetnamesi* 'nde şöyle yer

alır: “Yemekten sonra fütüvvetdârların gülbank çekmeleri iki sebebe istinadendir: Hz. Rasûl kırklara yetiştiği vakit bir tane üzümü ezüp, şerbet edüp kırklar onu nûş ettikten sonra bülemlend avaz ile gülbank çekmişlerdir. Ashab-ı Suffe her ne zaman yemek yerlerdi sofraya duasından sonra gülbank çekerlerdi.” (Razavî, 62b).

4. Yol Atası ve Yol Kardeşliği Töreni

Fütüvvetnamelerde anlatılan “yol atası ve yol kardeşi edinme” töreni hemen aynen Bektaşî ve Alevî çevrelerine de musahiplik törenleri olarak geçmiştir. Ahiliğe katılmak isteyen çırağın kendisine yol atası seçmesi Bektâşilik ve Alevîlikte *rehbere*; yol kardeşleri ise *musahibe* karşılıktır. Ancak Ahilerde meslekî eğitimin bir safhası olarak erkekler arasında yapılan uygulama Alevîlerde muhtemelen sosyal çevrenin de etkisiyle evli çiftler arasında yapılmaktadır. Bununla birlikte merasimin uygulama aşaması önemli ölçüde benzerlikler göstermektedir. Burada en çok bilinen *Razavî Fütüvvetnamesi*'ni esas alarak töreni nakledeceğiz.

“Tâlib ol mecliste atalığa ve kardeşliğe kimi seçerse onlara gücü yettiğince bir tuhfe (hediye) çekmek için tercümanın nakîbe suna ve “Fulanı atalığa ve filanı kardeşliğe kabul eyledim” diye. Sonra nakîb⁷ talibin eline yapışıp saff-ı niâle (peymançe, kapı arkası) gelip selam verip diye ki, “Bu aziz kardeşin bu makam-ı insafta durmaklığından murad odur ki, bu mecliste siz ihtiyarların huzuru şeriflerinde nim-tarik⁸ olmak ister. Fulan ihtiyarı yol atalığa, fulanı kardaşlığa kabul kıldı. Dünyada muhabbet için ve ahirette şefaât için haklarında ne buyurursunuz?” diye. Mahfil ehli, “mübarek olsun” diyeler. Nakîb, “Elfaz-ı dürer-i bariniz müzdüne Muhammed’e salavât verelim” deyip tuhfeleri yol ata ve iki yol kardeş önlerine koya. Sonra arka arka saff-ı niâle gelip talibin eline yapışıp, yol atasının önüne götürür. Talip dahi iki dizinin üstüne çöke, otura. İki kardeşleri dahi gelip biri sağında biri solunda oturalar.

Sonra ata-oğul sağ ellerin başparmaklarını birbirine mukabil koyup el tutuşalar. Ellerin üzerine bir mendil örteler. İki kardeş de tâlib’in eteğine yapışıp yol ataya kulak vereler. Yol atası, “*Ey Ademoğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır. Bana kulluk ediniz, doğru yol budur, demedim mi?*” (Kur’an, Yasin, 60-61) ayetlerini okur. Sonra yol kardeşleri ellerini atayla oğulun elleri üzerine koyarlar. Yol atası diğer elini ellerin üzerine koyup biat ayetini (Kur’an, Fetih, 10) okur ve şöyle nasihat eder:

“*Büyüklük Allah’ın işleri içindir, şefkat Allah’ın mahlukâtı içindir. Dünyada müsamaha*

⁷ Nakib: Ahilikte beşinci mertebede bulunan, merasim erkanını bilen ve mahfil ehlini lütfü keremle yerli yerine oturtan kimsedir. “Fûke” de denilir.

⁸ Nim-tarik: Ahilikte ikinci mertebe, üstadı, piri yahut yol atası ve iki yol kardeşi olan ve onlardan terbiye görmüş bulunan kimsedir.

içinde, ahrette şefaatt içinde ol. Ey oğul nereye gidersen izzet ve hürmet ile git; nereye oturursan edep ile otur; ne söz söylersen hikmet ile söyle, yoksa kulak ver, dinle; durduğun zaman hizmet ile dur”, der. Ve on iki nefes dahi verir (Gölpınarlı, 1955-1956: 96).

Başka bir *Fütüvvetnâme*'de bu on iki nefes, üstad, yol atası ve yol kardeşlerine nispetle şöyle sıralanır:

“*Üstadın üç nefesi: 1. Zâhirin pâk, bâtının sâk et, 2. Pîr-i Hüdüâ'yı gökçek bil , 3. Pîr nazarında hizmet et.*

Yol atasının üç nefesi: 1. Şeriatte dilin şehadette olsun, 2. Tarikatta elin sehavette olsun, 3. Hakikatte ayağın ibadette olsun.

Sağ yol kardeşin üç nefesi: 1. Şeriat od (ateş)dur. Zira çerağı ondan yakarlar, görmediğini gösterir, her kişiye miktarını bildirir, pişmeyeni pişirir, 2. Tarikat yeldir yel nefestir, nefes ikrardır, ikrarı olmayanın imanı yoktur, 3. Marifet sudur, murdarı su ile yıkarlar pak olur. Abdest alıp namaz kılmaktır. 4. Hakikat türabdır. Benlikten geçip özünü meyyit mesabesinde bilip yetmiş iki millete bir nazarla bakmaktır.

Sol yol kardeşin üç nefesi: 1. Bir işarettir, el içinde şeriat emrinde şehadet kelimesine işarettir. Kelime-i şehâdet imanın seccadesidir, 2. Tarikatta şehâdetin nuru imandır, 3. Hakikatte amentübillah demektir, yani canı gönülden iman getirdim ahdimden dönmez demektir.” (Fütüvvetnâme, 39b-40b). Bu nasihatler aynen Bektâşîler tarafından da verilir (A. Rifat, 273-274).

Yol ata ve yol kardeşler şu ahid üzerine söyleşirler: “*Eğer yarın Hakk dergâhında ve peygamber huzurunda kabul benim olursa sızsiz cennete girmiyem ve eğer kabul sizin olursa bensiz cennete girmeyesiniz ve bana şefaatt edesiniz.*”

Bu ahd üzerine Fatıha okunur. Nakîbler tekbir getirir gülbank çekerler. Tâlib nim-tarik olmuştur, bundan sonra artık sahib-i tarik olması gerekir.” (Razavî, 50a-52a).

5. Dört Kapı Kırk Makam

Abdalân-ı Rum geleneğinde Ahmed Yesevî'den itibaren gördüğümüz dört kapı kırk makam kabulü bazı fütüvvetnâmelerde de yer almıştır. Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat olarak bilinen bu kapılar onar makamlarıyla birlikte şöyle sıralanır:

1. Şeriat makamları: İman, namaz, zekat, oruç, hac, helal kazanç, haram yememek, şeriat evine girmek, çağrıldığında Allah rızası için gazaya gitmek, emr-i maruf ve nehy-i anil münker;

2. Tarikat makamları: Tevbe, tıraş olmak, mürid olmak, havf ile reca arasında olmak, lezzeti terk, hizmet, evrad okumak, pîrin icazetiyle okumak, nasihat, terk-i tecrid;

3. Marifet makamları: Edeb, nefs-i cevr etmek, haram lokmadan perhiz kılmak, sıdk ve ihlas, haya, hılmü'n-nefs, din-i mübîn-i bilmek, kurb ve visal, kendini bilmektir.

4. Hakikatın makamları: Toprak olmak, yetmiş iki millete bir gözle bakmak, iyi lokma yemeye yönelmek, mahlûkatın kendisinden emin olması, kimseyi incitmemek, fukarayı geri çevirmemek, Hak yolunda malını harcamak, sırrı saklamak, münacaat-ı Teâlâ, gözünü açıp ilim öğrenmektir (Razavî: 2b-3a; Bilgin, 1992: 34-40).

6. Tercümanlar

Çeşitli törenler ve gündelik hayattaki bazı görgü kurallarıyla ilgili olarak Ahi ve Bektaşî kültüründe karşımıza çıkan önemli motiflerden birisi de tercüman, gülbenk, dua ve hayırlılardır. Fütüvvetnamelerde gördüğümüz örnekler hemen aynıyla Bektaşî gelenekte de yer almış ve asırlardır söylenegelmiştir. Makale sınırları içinde biz iki örnekle yetiniyoruz:

Tercüman-ı İkrar

Hamd u lillah olmuşam ben bende-i hass-ı Huda

Can u dilen 'aşk ile hem hâk-i pâk-i cuda

Râh-ı zulmetden çıkub doğru yola basdım kadem

Hâb-ı gafletden uyandım can gözün kıldım güşa

Mezhebim hak Ca'feridir gayrılar batıldır

Yetmiş iki fırkadan ben olmuşum cuda

Sevdiğim on iki imam ben gürûh-ı naciye

Pirim üstadım Hacı Bektaş Veli evliya

Hak deyüb bel bağladım ikrar virüb erenlere

Rehberim oldu Muhammed mürşidimdir Murtaza

Ber cemali Muhammed kemali Hüseyin Ali râ salavât (Fütüvvetname, 1269: 42b).

Tekbir-i tıraş

Çün tıraş itdik müyi bulduk safa

Ehl-i beyte tabi' kıldın vefa

Gökden indi ayet-i hak muhallikîn

Onun için oldı tıraş Mustafa (Fütüvvetname, 1269: 42a).

Sonuç

Gerek XVI. yüzyıldan önce yazılan bazı hacimli fütüvvetnameleri gerekse Bektaşî çevrelerinde yazılan çeşitli fütüvvetnameleri değerlendirdiğimizde, aynı kültür kökenine ve çevresine sahip Ahilik, Bektaşilik ve Alevîliğin bu birlikteliklerinin din anlayışları ve dinî hayatlarında devam ettiği açıkça görülmektedir. Kurumsal bakımından daha önce olan fütüvvet-ahi teşkilatının sadece adâp ve erkân bakımından değil, çeşitli gelenek ve inanç motifleri bakımından da Bektaşî ve Alevî kültürünü etkilediği anlaşılmaktadır. Ahi şedd (bel bağlama) törenleri kısmen değişime uğrayarak Bektaşî ve Alevî zümreleri tarafından benimsenmekle kalmamış, şedd ile ilgili geleneksel temellendirmeler de büyük ölçüde bu zümreler tarafından kabul edile gelmiş, silsileler bu gelenekle birlikte yâd edilmiş, törenleri süsleyen tercüman ve gülbanklar aynı şekilde terennüm edilmiştir.

Fütüvvetnameler XIII. yüzyıldan itibaren Türkiye'deki halk dindarlığıyla ilgili değişim ve gelişmeleri, özellikle XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren etkisi beliren Safevî Şîflîğinin izlerini takip etme imkânı da sunmaktadır. Aynı zamanda içerikleri bakımından teşkilatla ilgili gelişmelerin ipuçlarını vermektedir. Dolayısıyla ilgili dönemler için Türkiye'nin sosyal ve dinî tarihi açısından ilk el kaynaklar olarak kendilerinden yararlanılmayı ve haklarında araştırma yapılmayı beklemektedirler.

KAYNAKÇA

- A. RIFAT. (1293). *Mir'âtü'l-Makâsıd*, İstanbul.
- ACLÛNÎ. (1979). İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hâfâ*, I-II, tahkik: A. Kalaş 2. baskı, Beyrut.
- AYTEKİN, Sefer. (1957). *Buyruk*, nşr: Sefer Aytekin. Ankara.
- el-BELHÎ. (1301). Süleyman b. İbrahim, *Yenâbi'u'l-Mevedde*, İstanbul.
- BOZKURT, Fuat. (2005), *Buyruk*. nşr: F. Bozkurt. 2. Basım. İstanbul.
- CAHEN, Claude. (1986), "İlk Ahiler Hakkında", çev: M. Öztürk. *Bulleten*, cilt L, sayı 197.
- ÇAĞATAY, Neşet. (1953). "Fütüvvet-Ahi Müessesesinin Menşei Meselesi". *Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, cilt. I.Nu: 1-3.
- Fütüvvetname*. (1089h.). Fütüvvetname. Bektaş Bey Özel Ktb, v. 2a-12a.
- Fütüvvetname*. (1269h.). Fütüvvetname-i Bektaşiyye. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Nr: 826, 1b-43b.
- Fütüvvetname*. Ankara İl Halk Ktb., 355/2, 32b-56a.
- Fütüvvetname*. Millet Ktb., Ali Emiri, Şer'iyye 900, 1a-44b.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1953-1954). "Burgâzî ve Fütüvvetnamesi", *İstanbul Üniversitesi İktisad Fakültesi Mecmuası*, cilt XV, Nu:1-4.

- (1955-1956). “Şeyh Seyyid Gaybî oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin’in Fütüvvetnamesi”, *İstanbul Üniversitesi İktisad Fakültesi Mecmuası*, cilt XVII, Nu: 1-4.
- GÜREL, Rahşan. (1992). *Razavî'nin Fütüvvet-namesi*, Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Ens. (Yayınlanmamış Doktora Tezi.)
- İBNÜ'L-ARABÎ Muhyiddin, *Fütuhât-ı Mekkiyye*, Mektebetü's-Sikâfetü'd-Diniyye, I-IV. trz.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (1947). “Anadolu Selçuklularının Yerli Kaynakları”. *Belleten*, cilt VII, Ankara.
- MÜSLİM (1935). b. Haccac el-Kuşeyrî. *es-Sahîh*, I-IV. nşr: M. F. Abdalbaki. Mısır.
- EŞREF B. AHMED, *Fütüvvetname*. Nşr: O. Bilgin. 1992. İstanbul.
- ÖZMEN, İsmail. (1998), *Alevi-Bektaşî Şairleri Antolojisi*, I-V. Ankara.
- RAZAVÎ. Muhammed b. Alauddin, *Fütüvvetname-i Kebîr*, Millet Ktb., Ali Emiri, Şer'iyye Nu: 902.
- SARIKAYA, M. Saffet. (2002), *XIII-XVI. Asırlardaki Anadolu'da Fütüvvetnâmelere Göre Dinî İnanç Motifleri*, Ankara.
- (2004). Seyyid Gaybî b. Seyyid Hüseyin, *Şerhu Hutbeti'l-Beyan*, haz: M. Saffet Sarıkaya. Isparta.
- (2008). *Fütüvvetname-i Ca'fer Sâdık İnceleme-Metin*. Haz: M. Saffet Sarıkaya. İstanbul.
- es-SÜHREVERDÎ. (1973). *Fütüvvetname I*. (M. Sarraf, *Resâyil-i Civânmerdân*, Tahran, içinde).
- SUNAR, Cavit. (1975). *Melâmilik ve Bektâşîlik*. Ankara.
- eş-ŞEYBÎ (1986), Mustafa Kamil, *es-Sıla beyne't-Tasavvuf ve't-Teşeyyu'*, 3. baskı, I-II, Beyrut.
- TABERÎ. (1987). *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, I-X. Beyrut.
- TORUN, Ali. (1988). *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvetnameler*, Ankara.

EK METİN

Bu metin *Fütüvvetname-i Bektaşîyye*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Nr: 826. 1b-43b'de anlatılan 15a-29a arasındaki Bektaşî ikrar töreni, sofraya çekmek için gereken malzemeler ve aşure pişirmenin usulü hakkındaki kısmı içerir. Metin içindeki bazı tabirlerin parantez içinde verilen çevirileri ve dipnottaki çeviriler bize aittir.

15a İmdi azîzim cennet mekân firdevs-i âşiyân rahmetullahi aleyhi'l-müste'ân şerî'atlı tarîkatlı reşâdetlü fütüvetlü âl-i himmetlü ser-efserim dedemiz mürşid-i kâmilim sebebi necâtım mağfîret-penâhım huzûr-ı Muhammed Ali'de bes-penâhım beden destgâhım azîzim efendim kutbu'l-ârifin ğavsu'l-vâsılın kaddese sırrahu'l-âlf vâsıl-ı ilallâhi'l-vâlf ya'nî vekîl-i Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî el-Horasânî efendimiz hazretlerinin vekilleri **15b** a'nî bihî İbrahim Enver Baba Efendi rahmetullahi aleyhi's-samedânî efendimiz hazretlerinin kâide-i üslûb ve farîza-i cenâb-ı Bârî ve sünnet-i seniyye-i cenâb Hazret-i Muhammed'i ve kavli-i cenâb-ı Hazret-i Emîru'l-Mü'minîn İmâmu'l-Muttakîn Esedullah Ali ve rûsûm-i kavâ'id-i mezheb-i pâk Hazret-i İmam Ca'fer es-Sâdık muttakî ve resm-i kavâ'id-i Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî el-Horasânî ve erkân-ı ehlullah ve râh-ı muhabbet-i hanedân evlâd-ı Mustafavî fi'l-asl kâide-i âliyyeleri üzere imdi bir müteehhil cân karındaşın ikrârını aldıkları âvende (mertebede) ol cânın tam erkân-ı ehlullah olarak göreceği ayn-ı cemi ve rehberlik idecek zât-ı âli kadrin ne güne rehberlik ideceği erkânı min gayr-i haddin alâ kadri't-tâ'at mansûr-ı hakîr kemterânem denlü deryâdan katre ve güneşden zerre olarak iş'âr eyledim (haddimi aşarak gücümün yettiğince aciz ve aşağılık bir kul olarak denizden damla misali gösterdim). Ve her ne kadar kusûr-ı hakîrânem var ise dahi işbu risâle-i merġûbayı mütâla'a iden şerî'at-i Ahmediyye ile me'lûf ve müte'ayyin ve hakîkat-ı Hakk ile mü'tekid ve ma'rifet-i insaniyetle kâmil ve tarîkat-ı aliye-i ehlullah ile âmil Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî efendimizin emr-i aliyyeleriyle kâil ve râzı olan cân karındaşlarımızdan kusurumu afvını ricâ ve niyâz iderim. Erenler nitekim kutbu's-samedânî Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî el-Horasânî buyurur ki, kıt'a:

Levh-i cihanda ezel kim her ne takdîr itti rabb

Kavl hatada şeyh 'atâda böyle bir tûl-i emel

Geliser başına elbet bin bir ya hayr u şerr

Kavl-i beşer insan şaşar işler düşer devr düşer

16a *Sarp kayalı yerde gâh at düz yürür ra'nâ eser*

Gâh düz yerde yürüyem dir ayagın sürçer düşer

Bu beyt-i şerîfin fehvâsınca erenlerim ma'lûm erenlerdir ki kavî hatasız olmaz. Hata bizden atâ siz erenlerimden. Ve cümleye ma'lûmdur bu makûle risâle tahrîr olunmaktan murâd bir duâdır, ya'nî anılmaktır. Ve ba'zan bu risale-i merğûbe-i mağfiretnâmeye nazar idüb ve mütala'a iden bâ-safâdan dahi mercûdur ki bu hakîr kemter abd-ı âciz Muhammed Seyfeddin ibn Zülfikârî Dervîş Ali bende-i ahkar-i pür-taksîri (en aşağılık ve günahı çok kul) dahi gönlümden ihrâc ve ib'âd buyurmayub şeydullah idici ahkardır. Me'mûl ider ki, “şeydullah idiciler me'yûs olmaz” dirler, ol münasebetle da'vât-i hayriyyenizi niyâz iderim.

Azîzim, imdi şöyle ma'lûm olsun ki ey tâlib-i râh-ı Muhammed Ali vey muhibbân-ı şâh-ı şehidân-ı imâm-ı Hüseyin Velî vey kân-ı düvazdeh imâmân Hazret-i Peygamberi vey tâbi'-i zümre-i muhibb-i hânedân Mustafâ ve İmâm Ali vey muktedân-ı mezheb-i Hazret-i İmâm Ca'fer es-Sâdık Muttakî vey tâlibân-ı râh-ı Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî el-Horasânî vey gurûh-i nâciye-i ve tâlibân-ı ayn-ı erkân-ı nûr-ı celî ma'lûm erenler olsun ki ibtidâ bey'at-i erkân-ı Hazret-i Pîr Hünkâr Hacı Bektaş Velî el-Horasânî kuddise sırruhu'l-celî efendimiz hazretlerinin resm-i aliyyeleri budur ki yol ve erkân ile bir mütehhil (evli) cân karındâşı arub yetişeceği vakt ne güne olur ve ne görecek ve rehberlik idecek cânın dahi ne güne rehberlik idecek ve ne okuyacak ve ne deyecek bu risâlemiz anı bildirir.

Emmâ ba'd benim nur-i aynim ve rahm-i azîzim cân-ı beraberim kâ'ide **16b** budur ki bir cân karındâşı ve tarîkat-ı aliyyeyi idhâl olunacağı vakt ve tarîkat-ı râh-ı Muhammed Ali'ye ve on iki imam efendimizin kıt'alarına gireceği ve Hazret-i Pîr efendimizin erkân-ı aliyyelerini göreceği vakitte kâide-i erenler budur ki bir mübarek Cum'a gicesi veya bir yevm-i İsneyn (Pazartesi) gicesi veya bir ihyâ gicesi olmak şurût-ı erenlerdir.

Azîzim imdi mâlum olsun ki, hangâh-ı mağfiret-nümâda bulunan zât-ı alâ kadrihî (kıymeti yüce zat) Dede hazretleri her kim ise dergâhda meydancılık hizmetinde bulunan cana emr ide ve diye ki,

“Meydancı Baba bizim bu gice ahd-i cem'imiz vardır. Velâkin sen dahi ahvâl üzere meydanı güzelce sil süpür,”

diye. Meydancı Baba da, “eyvallah erenler”, deyüb ve gelüb emirleri üzere meydanı temizce silip süpürüp ve şamdanları dahi temizce silüb ve çerâğları diküb ve yetişecek canın dahi çerâğın diküb ve delilini yani şem'asını (mumunu) dahi hazır idüb ba'dehu “taht” tâbir olunan mahallin üzerinde olan kandili uyarub çerâğ taşını dahi temizleyüb ba'dehu çerâğını dahi hazırlayıp, andan meydan taşını dahi temizleyüb ve üzerine bir maşraba sekri veyahût asel şerbeti koyup andan küreyi yani ocağı temizleyüb ve önüne buhurdanlık ile bir miktar od

ağacı yakub tütsü ide. Mâ-bâki (geride kalan) od ağacını buhurdanlık dibine koya. Andan tahtın sağ tarafına “Ahmed-i Muhtar postunu” serüb ve sol tarafına “Aliyyü’l-Mürteza Postunu” serüb kûrenin alt yanına, meydan kapısı içerüsünde olan eşğin yanına -ki ol taş “Kızıl Eşik” dirler. “Niyâz Taşı” ve “Mürüvvet Taşı” tâbir olunur, makamı büyüktür; zira bir can meydana girince erenler cemâlin görünce onun dibinde niyâz olunur- anın yanında **17a** Hazreti Pîr Efendimiz Horasan tarafından getürdikleri post olup, “Horasan Postu” tabir olunan “Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Velî postu”nu serüp ve kûrenin üst yanına dahi “Aşçı Baba Postunu” serüb ba’dehu mâ-bâki postları dahi sırasıyla serüb ancak müteehhil ayn-ı cemde bu mezkûr dört postu bilmek lazımdır. Gayrı lazım değildir.

Velhâsıl derîn-i meydanda bilâ-kusur hizmete dair hiçbir şey kusur bırakmayub, andan meydan kapısında taşrasına dahi bir leğen-ibrik ve bir havlı koyub ba’dehu Meydancı Babanın hizmeti tamam ve tekmîl oldukça Dede bulunan zât-ı alâ kadrihî haber verüb diye ki; “*Erenlerim emir buyurduğunuz meydanın hizmetleri tamam olub, görüldi*” deyüb ba’dehu Dede Efendi dahi, “*eyvallah*” deyüb kalkub Meydan kapısından içeri girüb ve niyâz taşı beraberinde yere beraber bir niyâz idüb anda ayağa kalkub yürüyerek, mezkûr makamlara îmâ ederek evvelen kapu yanında olan Pîr postuna ve saniyen tahtın sol tarafında olan Aliyyü’l-Mürteza postuna ve taht çerâğına ve çerâğ taşına, meydan taşına ve kûreye yani ocağa ve Aşçı Baba postuna, Ahmed-i Muhtar postuna îmâ ederek ve niyâz ederek, herhangi mahalli ve herhangi postu ihtiyâr ider ise niyâzın idüb, geçüb karar ide.

Ba’dehu dergâhta bulunan canlardan evvelen Aşçı Baba, andan ulu bulunan karındaşlarından her kim ise sırasıyla yol ile ve erkân ile ve erkân-ı erenler üzere, yollu yolunca birer birer meydan kapısından içerü girip kâide-i erenler üzere niyâzların idüb ve Dede Efendi dahi yer gösterüb ve gösterdikleri mahalle gelüb ve niyâzın idüb karar ideler. Ba’dehu cümle canlar âyin ve erkân üzre tekmîlen girüb andan yeni tâlib dahi kendü **17b** bildiği gibi meydan kapısından içerü girüb niyâzın idüb Dede Efendinin gösterdiği mahalle gelüb karar ide.

Velâkin bazı kere Dede Efendi tarafından ruhsat olur ki, “*ibtidâ herkes yollu yolunca canlar meydana girsünler*”, deyu. Dede Efendi en sonra gelüb meydana girüb ve cümle canlar ayakta bulunub ve Dede Efendi meydana girince yere beraber niyâz idüb ba’dehu ayağa kalkub durdukları mahalden: “*es-Selâmü ‘aleyküm ve rahmetullah*” deyu selam vire. Canların içinden Aşçı Baba, Meydancı Baba veyahut bir ulu karındaş dile gelüb diye ki: “*Ve ‘aleykümü’s-selâm ve rahmetullahi ve berakâtühü*”. Andan sonra Dede Efendi bâlâda (yukarıda) zikrolunan minvâl üzere ve âdâb ile imâ ve niyâz iderek herhangi mahalli ihtiyar iderler ise gelüb postuna niyâz idüb oturduğu anda cümle canlar dahi mean (beraber) bir

ağurdan oldukları postlara çöküp ve niyâz idüb yerlerinde karar iderler. Bu iki vecihlerin ikisi dahi caizdir. Velâkin yeni talibin be-herhâl en son girmek meydan şurûtundandır.

Ba'dehu Dede Efendi cümle canlara hitaben; “*Ahşamlar hayır ola!*” deyüb, canlar dahi oturdukları yerden yere beraber bir niyâz iderler. Ba'dehu Dede Efendi, Meydancı Babaya bir işaret ide ki, buhurdanlığı uyara. Meydancı dahi bir niyâz idüb, kalkıp buhurdanlığa od ağacı koyub ve niyâzın idüb, gelüb yerine karar ide. Andan sonra Dede Efendi dile gelüb cebr ile “*destur*” deyub Fatıha-i Şerîfe'yi kıraat ideler (okuyalar). Ve ba'dehu üç kere İhlas-ı Şerîf'i kıraat ide. Ba'dehu duâ-i Azam'ı ve salavât-ı şerifi kıraat ide.

*“Bimillahirrahmânirrahîm. Allâhümme ente'l-evvelü fe-leyse kableke şey'ün. Ve ente'l-âhiru fe-leyse ba'deke şey'ün. Yâ Kâinen kable külle şey'in. Ve yâ Bâkiyen ba'de külle şey'in. Ya men hüve akrabu ileyhi 18a min hable'l-verîd. Yâ men hüve fe'âlün limâ yürîd. Yâ men yehülû beyne'l-mer'i ve kalbihi. Yâ men hüve bi'l-manzari'l-alâ. Ya men leyse ke-mislihi şey'ün. Ve hüve's-semû'l-basîr. Yâ men hüve alâ külli şey'in kadîr. Aksı hacetî bi-hakkı Muhammed ve âlihi't-tahirin”*⁹

“Bismillahirrahmânirrahîm. Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidinâ ve seyyidi'l-enbiyâ Muhammedini'l-Mustafa.¹⁰ Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidinâ ve seyyidi'l-evliyai'l-imam Aliyyi'l-Murtaza. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina ve seyyideti'n-nisâi'l-âlemîn Fatımatı'z-Zehrâ. Ve 'alâ ümmihâ ve ümmi'l-mü'minîn Hadicetü'l-Kübrâ. Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Hasani'l-Müctebâ. Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Hüseyini's-Şehid-i Kerbelâ. Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Zeyne'l-Abidin. Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Muhammedi'l-Bakır, Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Caferi's-Sadık, Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Mûsa'l-Kazım, Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Aliyyi'r-Rızâ, Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina'l-imam Muammedi't-Takî,

⁹ “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Ey Allahım! Sen Sen'den önce hiçbir şey olmayan Evvel'sin. Sen Sen'den sonra hiçbir şey olmayan Âhir/Son'sun. Ey her şeyden önce Olan. Ey her şeyden sonra Kalan. Ey insana şah damarından daha yakın olan Zât (Kaf, 13). Ey dilediğini yapan Zât (Buruc, 16). Ey kişi ile kalbi arasına giren Zât (Enfal, 24). Ey Arş-ı Âzam'daki Zât. Ey hiçbir şey kendisine benzemeyen, İşiten, Gören Zât (Şura, 11). Ey her şeye güç yetiren Zât (En'am, 17). Muhammed'in ve onun temiz ailesinin/Ehl-i beyt'inin hakkı için ihtiyacımı gider.

¹⁰ “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Ey Allahım! Peygamberlerin efendisi ve efendimiz Muhammed Mustafa'nın nurunu mübarek kıl ve artır, salât selam ona olsun.” Bundan sonraki ifadeler de zikredilen imamların özelliklerini ifade eden aynı minvaldeki dua cümleleridir.

*Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina 'l-imam Aliyyi 'n-Nakâ
Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina 'l-imam Hasani 'l-
Askerî, Allâhümme salli ve sellim ve zid ve bârik alâ nur-i seyyidina 'l-imam
zamanunâ Muhammedi 'l-Mehdi salavâtullahi ve selâmuhu aleyhim ecma 'ıyn.*

*Allâhümme inne haülâi eimmetünâ ve sadâtünâ ve küberâünâ ve şüfeâünâ bihim
tetevellâ ve min a 'dâihim tetebberâ fi 'd-dünya ve 'l-ahireti.¹¹*

*Allâhümme vâlin men vâlâhum ve âdin men âdahum v'ensur men nasarahum
v'ahzül men hazelehum **18b** v'elan men zalemehüm v'ehlek adüvvehüm mine 'l-
insi ve 'l-cinni mine 'l-evvelîn ve 'l-ahirîn.¹²*

*Allâhümme zidnâ muhabbetehüm v'erzuknâ şefaatehüm v'ahşurnâ meahüm ve fi
zümratihim ve tahte livâihim. Bi-fazlike ve kerâmike ve cûdike ve ihsânike ve
rahmetike yâ erhamerrahimîn ve sallallâhû alâ seyyidina Muhammedin ve âlihi '
tahirîn ve 'l-hamdü liilâhî rabbilâlemîn.¹³*

Na'd-ı Ali: *Nâd-ı Aliyyen mazharu 'l-acâib tecidhü avnen leke fi 'n-nevâib lâ-
ilallahî hâcetekü külle hemmîn ve ğammin seyencelî bi-nuri azâmetike ya Allah ve
bi-nûri nübüvvetike yâ Muhammed ve bi-nûri velâyetike ya Ali edriknâ Lâ fetâ illâ
Ali Lâ Seyfe illâ Zülfikar.¹⁴*

*Essalâtü vesselâmü aleyke ya evliyâullah, Essalâtü vesselâmü aleyke yâ ricâlullah
Essalâtü vesselâmü aleyke ve aleynâ va alâ âlihi ve ezvâcihi ve etbâihi ve
sallallâhu alâ seyyidînâ Muhammedin ve âlihi 't-tahirîn. Rabbenâ tekabbel minnâ
bi-hakkı Ahmedin ve Haydârin ve âlihima hû dost."*

İmdi bu zikrolunan Fatiha ve İhlas ve i'tisâm ve ihtirâmı ve salavât-ı şerîfe ve selâmı Dede Efendi cehr ile canlar ihfâen okuduktan sonra "Hü" denildikten sonra Dede Efendi bir niyâz idüb ayağa kalkar ve gerü çekilüb yere beraber meydana cümle canlara karşı bir niyâz idüb darda durup işbu öZR-i dârı kıraat ide.

¹¹ "Ey Allahım! Onlar bizim imamlarımız, seyyidlerimiz, büyüklerimiz, şefaatchilerimiz. Dünya ve ahirette onlara tevellâ/dostluk ederiz ve onların düşmanlarından teberrâ ederiz/uzaklaşırız.

¹² "Ey Allahım! Onlara dost olana dost ol, düşman olanlara düşman ol. Onlara yardım edenlere yardım et. Onları terk edeni rezil rüsva et. Onlara zulmedene lanet et. Dünya ve ahrette, öncekiler ve sonrakilerden insan ve cinden onlara düşmanlık edenleri helak et.

¹³ "Ey Allahım! Onlara olan sevgimizi artır. Onların şefaatiyle bizleri rızıklandır. Bizleri, onların zümresinde ve onların sancağının altında haşır et. Ey rahmet edenlerin en Merhametlisi fazlınla, kereminle, cömertliğininle ve rahmetininle bizleri nasiplendir. Allahın salâtı efendimiz Muhammed'e ve temiz Ehli beyt'ine olsun. Âlemlerin rabbine hamd olsun."

¹⁴ "Allah'ın kudret eseri olan kerametlerin zuhur ettiği (veya, keramet sahibi olan) Ali'yi çağır. Vekillerin arasında onu yardımcı bulursun. Ey Allah'ım Sen'in azametininle, ey Muhammed senin nübüvvetininle ve ey Ali senin velâyetininle bütün dert ve üzüntüler açılır ve aydınlığa dönüşür. Ey Ali bana yetiş. Ali'den başka yiğit, Zülfikar'dan başka kılıç yoktur."

“Bismillahirrahmânirrahîm. Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ ve in-lem tağfirlenâ ve terhamnâ lenekünenne mine’l-hâsirîn.¹⁵ Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât. Allâhümme salli alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed “

deyüb ba’dehu bu tercemanı kıraat ide:

Tercüman:

*“Allah Allah, özüm darda, yüzüm yerde, erenlerin huzurunda, Hak Muhammed Ali divanında canım kurban, benim tercüman bu hakirden ağrınmış **19a** incinmiş, can karındaş var ise, yola gelsin yolu ile yoldayız, Allah eyvallah erenler kimsenin hakkı kalmasun, hakkı olan gelsün hakkını alsın. Zira bu meydan Muhammed Ali meydanıdır, erenler Hü dost,”*

deyüb özü diler. Ba’dehu cümle canlar dahi yere bir ağızdan niyâz idüb, andan tîğbendin beline kuşanub ellerin ayaklarını mühürleyüb bunu okuya:

“Bismillahirrahmanirrahim. Yâ eyyühellezine âmenû’sbirû ve sâbirû ve râbitû ve’t-tekullâhe le’alleküm tüflihûn.¹⁶ Azameti tekbîr Allâhu ekber Allâhu ekber lâilâhe illallah vallâhu ekber Allâhu ekber ve lillahi’l-hamd, havâlat-ı padişâh-ı merdan, hü dost” deyüb tîğbend tercümanını kıraat ide.

Tercüman-ı tîğbend:

Hizmet-i merdâne bidâyet bendini

Küşvâre kalmışım dost bendini.

Rehber ile pîre kıldım iktida

Taktı Selman boynuma tîğbendini

ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra bülend salavât Allâhümme salli alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed Allah eyvallah”.

Bu zikir olunanları okuduktan sonra Dede Efendi cümle canlara karşı meydân ortasında bir niyâz edüb, ba’dehu kalkub îmâ iderek geri çekilüb ve gelüb Hünkâr Hacı Bektaş Veli postunda iki rek’at namaz kılub ba’dehu namazdan kalkub niyâz iderek sağa ve sola ima iderek gelüb postuna giçüb karar ide.

Andan sonra yeni talibi ismiyle çağırub: *“Gel filan efendi”* diye. Yeni tâlib dahi niyâz iderek yerinden kalkub Dede Efendinin huzuruna gele. Ba’dehu Dede Efendi dile gelüb talibe diye ki:

¹⁵ Kur’an, Araf, 23, “...Ey, Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”

¹⁶ Kur’an, Al-i İmran, 200, “Ey iman edenler! Sabredin, sebat gösterin. Hazırlıklı ve uyanık olun ve Allah’a karşı sorumluluk bilincinde olun ki kurtuluşa eresiniz.”

“filan efendi, sen bu tarîk-i aliyyeye ve on iki imam katarına ve Muhammed Ali râhına ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli Efendimizin yoluna girmek murad idersin. Velâkin bu bizim yolumuz gayet güçdür ve melâmet yoludur ve temürden yaydır. Son pişmanlık 19b ıssı itmez. Dimişlerdir ki “Gelme, gelme, dönme, dönme, gelenin malı dönenin başı” deyu. “Erenlerin kelamı vardır. Bu kavle razı mısın ve ne dersin”,

deyu Dede Efendi bir defa yahut üç defa sual ide. Tâlib dahi niyâz idüb ba’dehu Dede Efendi tekrar dile gelüb talibe diye ki; *“Oğlum rehberliğe kimi istersin?”* deyu üç defa yahut bir defa sual ide. Tâlib *“filan canı isterim”* diye. İsmiyle dile gelüb andan Dede Efendi dahi diye ki, *“var imdi ol cana niyâz eyle”* deyüb andan tâlib dahi rehberliğe her kime dil oldu ise gelüb ol cana niyâz idüb, ba’dehu geri çekilüb mukaddem makarr-ı ikameti olan yere gelüb otura. Andan Dede Efendi rehberlik edecek cana dile gelüb hitap ide ki; *“Derviş filan, şu can seni rehberliğe niyâz eder, var imdi şu cana rıza-i Hakk için rehberlik eyle.”* Deyu hitab idüb ba’dehu rehberlik edecek can dahi *“eyvallâh”* deyüb niyâz ederek özr-i dâra gelüb Dede Efendiye bir niyâz ide. Andan darda durub bu özr-i dârı okuya:

Tercüman:

*“Sen bilirsün kul hatasız olmaz ah
Suçumu ben muhterifim padişah
Bi-hakkı Mustafa ve ’l-Murtazâ kimse
Hata kıldım suçum afv eyle ey padişah
Hüseyn-i Kerbela hakkı çün
Zalemnâ Rabbenâ estağfirullah
Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ ve in lem tağfir lena ve terhamnâ lenekûnenne mine’l-
hâsirîn. Estağfirullâh, Estağfirullâh, Estağfirullâh! Ağrınmış, gücenmiş can
karındaş var ise meydan-ı muhabbette, dâr-ı mansurda yüzüm yerde, özüm darda
hakkı olan can karındaş var ise hakkını talep etsün.*

Diger:

*Tarikatta boyun burmak hatadır.
Erenler 20a menzili teslim-i rızâdır.
Elimden ya dilimden her ne ki geldi
Elim yâhûd dilim kesmek revâdır.
Allah Eyvallah erenler, Hü dost... Ber cemal-i Muhammed kemal-i Hüseyin Ali ra
bülemlend salavât Allâhümme salli alâ Muhammed ve ala âli Muhammed”*

deyüb özrünü dileye.

Ba'dehu Dede Efendi de dile gelüb diye ki;

“Ey erenler, can karındaşlar bu cana hiç içinizden bir gücenmiş ve ilişmiş ve incinmiş can var mıdır? Eger var ise dile gelsün ve gelüb hakkını alsun. Zira bu meydan imam Hüseyin meydanıdır, dâr meydanıdır. İşte meydânda duran candan herkes hakkını alsun, kimsenin hakkı kalmasun”

deyu Dede Efendi canlara bu suâli ide. Cümle canlar dahi bir ağuzdan beraber yere niyâz idüb andan rehberlik idecek can dahi Dede Efendiye niyâz idüb ve gerü çekilüb, tîğbendin kuşanub ve bu tercemanı okuya:

Tercüman-ı Tîğbend:

“Hizmet-i merdân bidâyet bendini

Küşvâre kılmuşım dost bendini

Rehber ile pîre kıldım iktidâ,

Taktı Selman boynuma tîğbendini

Allâh Eyvallâh! Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra bülend salavât

Allâhümme salli alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed”

deyüb ve Dede Efendiye bir niyâz idüb gerü çekildikde Dede Efendi emir buyurub; *“Şu canın çerâğını uyandır”* deyüb rehberlik idecek can dahi yere beraber bir niyâz idüb ve gelüb tahtın üzerinde olan kandilden veyâhût çerâğ taşı üzerinde olan kandilden delili yani şem'ayı alub uyandıra. Ve şem'a ile beraber çerâğ taşına bir niyâz idüb ba'dehu ayağa kalkub yeni talibin çerâğını uyandırub ve bir niyâz idüb andan geri çekilüb ve darda durub bu tercüman-ı kebîri kıraat ide:

Tercüman-ı çerâğ haşiye:

“Çün çerâğ-ı fahrî uyandırdın Hüdâ'nın aşkına

Seyyidü'l-kevneyn Hâtemü'l-enbiyâ'nın aşkına

Sâki-yi kevser Aliyyü'l-Mürtezâ'nın aşkına

Hem Hatice, Fatıma Hayrî'n-nisâ'nın aşkına

20b *On iki sadr-ı velayet pîşuvânın aşkına*

Çârdeh masum-ı pâk âl-i abâ'nın aşkına

Hazreti Hünkâr kutb-u evliyâ'nın aşkına

Haşre dek yansın yakılsın billah anın aşkına

Ber cemal-i Muhammed kemal-i Hüseyin Ali ra bülend salavât Allâhümme salli

alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed”.

Ba'dehu *“Allah eyvallah”* deyüb, *“çerâğımız ruşen ola, hizmetimizi icra eyledik. Hakka hayırlımızı niyâz ederiz”* diye. Ba'dehu Dede Efendi bu gülbangi çeke:

Gülbang-ı çerâğ:

“Allah Allah çerâğ-ı rûşen, fahr-i dervişân, zuhûr-ı iman, kanûn-ı abdâlân, nûr-i nebî, kerem-i Ali, pîrim Hacı Bektaş Veli, evliyanın çerâğı ebed ola, ahşamlar hayr ola, hayırlar feth ola, münkir münafık mât ola, gerçekler demine Hü!”

Ba’dehu “hü” denildikde rehberlik idecek can dâhi ayağa kalkar elinde olan delili sallayub gelüb, delili yerine bırakub ve geri çekilüb Dede Efendiye bir niyâz edüb ba’dehu niyâzını eda eyledikde Dede Efendi dile gelüb;

“Haydi var bu cana rehberlik idüb mâ-farazallâhu ale’l-müminîn ve sünnet-i seniyye-i seyidi’l-mürselîn ve eimme-i isnâ aşer-i müctehidîn kavilleri üzere olan abdesti vir”

diye. Rehberlik idecek can dahi “eyvallâh” deyüb ve yeni talibin huzuruna gelüb talibe dahi âdâbıyla bir niyâz idüb andan talibin bir elinden bir yakasından tutup “buyurun erenler” deyüb kaldırıp meydan kapısından taşra çıkarub, mâ-farazallâhu ale’l-mü’minîn ve sünnet-i seniyye-i cenâb-ı hâteme’n-nebiyyînün düvâzdeh imamân-ı müctehidîn efendilerimizin kavâid-i aliyyeleri üzere olan abdesti virüb evvela iki ellerini iki defa yıkayub saniyen ağzına ve iki defa burnuna ve iki defa yüzüne ve iki defa kollarına ve bir defa başına kısâs-ı şa’reden (saçın perçemlerinden) duran parmağıyla mesh idüb **21a** ve ellerinin suyu ile ayaklarını mesh ittirüb velâkin abdesti verirken rehber tâlibe dile gelüb diye ki;

“ellerin yudukda; işte ezel-i ezelden bu âna gelinceye degin her ne kadar Cenâb-ı Hakk’ın nehy etdüğü menhiyâta el sundın ise cümlesinden âri olmak için ellerini yumak Allah’ın farzıdır.”

Ağzına su verirken diye ki:

“Ezel-i ezelden bu vakte gelinceye degin ağzından çıkan malâyâni, küfür ve hata olan nesnelerden yumakdur. Ve bu Peygamberimizin sünnetidir.”

Ve burnuna su verirken diye ki:

“Bezmi elest günüünden bu güne gelinceye kadar nehy olunan çirkin kokuları -ki almış idin- anları def’ için Peygamberimizin sünnetidir.”

Ve yüzünü yuyar iken diye ki:

“Ezel-i ezelden bu saate gelinceye kadar her ne kadar bî-hayâlik vâki’ oldı ise cümlesinden berî olmaktır. Ve bu Allah’ın farz-ı aynıdır.”

Kollarını yuyarken diye ki:

“işte bu dahi küçük yaşından beri her ne kadar nehy olunan tahrîmâtlar var ise ve ol tahrîmâtlara kolunu sundun ise bu vakte gelinceye degin cümlesinden el yumakdır, bu dahi Allah’ın farzıdır.”

Başını mesh ederken diye ki:

“Baş büyüktür ve gövdeyi taşıyıcıdır ve bilip anlayıcıdır ve cemle itdüğün günahları ve kabahatleri işledikten cümlesinden ari olup pak olmaktır, bu dahi Allah'ın farzıdır.”

Ve ayaklarını mesh ederken diye ki:

“Her ne kadar günaha ve kabahate layık olan yerlere ve Allah'ın rızası olmadığı mahallere yürümüş ve gitmiş isen cümlesinden Müberrâ olmaktır ve bu dahi Allah'ın farz-ı aynıdır,”

deyüb güzelce talibe tarif ide. Andan sonra talibin eline bir havlı virüb diye ki;

“cümle itdığın kabahatlerden bu dahi silinmekdir...”

Ve andan tâlib dahi silinürken **21b** tâlibin başından kisvesini alûb ve meydan kapusından içerü girüb niyâz iderek kisveyi getirüb Dede Efendi huzuruna teslim ide. Dede Efendi dahi tâlibe virecek tîğbendi rehberine teslim idüb Rehber dahi tîğbendi alûb niyâz iderek meydân kapusundan taşra gelüb ve tâlibi başı açık ve yalın ayak idüb ba'dehu tîğbendi talibin boynuna takub ve tîğbendi talibin buynuna takar iken *“destûr”* deyüb bu tercümanı okuya:

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Şehide'llâhü ennehû lâ ilâhe illâ hû ve'l-melâiketü ve ulü'l-ilmî kâimen bi'l-kıstî Lâ ilâhe illâ hüve'l-azîzü'l-hakîm. İinne'd-dîne indallâhi'l-islâm.¹⁷ Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât Allâhümme salli alâ Muhammed ve 'alâ âli Muhammed”

deyüb ba'dehu *“Eûzü besmele”* deyüb meydan kapusundan içerü talibin sağ ayağını bastırub meydan kapusundan içeru girdikde Rehber talibin sağ tarafına sol elini mühürleyüb ve sağ eliyle tîğbendi tutub tâlib dahi sağ elini mühürleyip sol eliyle rehberin sağ elini tutub *“Niyâz Taşı”* veyahut *“Kızıl Eşik”* veyâhûd *“Mürüvvet Taşı”* tabir olunur anın dibinde Rehber ile mean çıkub anda bir niyâz idüb ayağa kalka.

Ve bir adım atub ve Rehber selâm virüb diye; *“es-Selâmü aleyküm şeri'at erenleri”* deyüb selâm vire. Dede efendi dahi; *“Aleykümü's-selâm ve rahmetüllâhî ve berekâtühü”* deyüb selâmı ala. Rehber tekrar bir adım dahi atub; *“es-Selâmü aleyküm tarikât erenleri”*. Dede Efendi dahi *“Aleykümü's-selâm ve rahmetüllâhi ve berekâtühü”* deyüb selâmı ala. Rehber tekrar bir adım daha atub selam vire diye ki; *“es-Selâmü aleyküm marifet erenleri”*. Dede Efendi dahi *“Aleykümü's-selâm **22a** ve rahmetüllahi ve berekâtühü”* deyüb selâmı ala.

¹⁷ Kur'an, Al-i İmran, 18-19, “Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Allah nezdinde din İslam'dır...”

Rehber tekrar bir adım daha atub; “*es-Selamü aleyküm hakikat erenleri*” diye. Dede Efendi dahi “*Aleykümü’s-selâm ve rahmetüllâhi ve berekâtühü*” deyüb selamı ala.

Andan bu selamları virdükten sonra Rehber dile gelüb diye ki:

“Allah eyvallah! Erenlerim, huzur-u erenlerimize yüzümüz üzre sürüni geldik, bu can on iki imam efendilerimizin katarına ve râh-ı Muhammed-Ali’ye ve Hazreti Pîr Efendimizin râh-ı müstakîmine intisâb itmek murad ider ve dostlarına dost olub düşmanlarına düşman olmak murad ider. Bir koç kuzulu kurbanımız vardır. Erenlerimize niyâza geldik. Kurbanımızı kabul idüb Hazreti Pîr Efendimizin yoluna ve erkânına bu eksikliği kabul buyurub ilhak iderler mi?”

deyüb söyleye. Ba’dehu Dede Efendi dahi dile gelüb derûn-i meydanda bulunan canlara hitab buyura ki:

“Ey canlar, erenler ve karındaşlar, bu meydanda olan can yüzi üzere sürine gelmiş, niyâz ider ki, on iki imam efendilerimizin katarına ve râh-ı Muhammed-Ali’ye ve Hazreti Pîr Efendimizin râh-ı müstakîmine tâlib olub can ve başını Âl-i evlad yoluna feda idüb bir koç kuzulu kurbandır. Bu yola girmek murad idüb niyâz ider ne dirsiniz? Cümleliz bu candan hoşnud ve razı olub yol ve erkânıyla bu biçâre canı karındaşlığa kabul eder misiniz? Cümleliz niyâz ider”

deyu canlara sual ide. Ba’dehu cümle canlar dahi oldukları mahalden bir ağızdan yere beraber niyâz idüb andan Dede Efendi Rehber; “*tâlibi götür*” deyüb, Rehber dahi talibi Dede Efendiye götürüb ve niyâzın idüb teslim ide. Teslim iderken Rehber bunu okuya:

“Bismillâhirrahmânirrahim. İnnellâhe ve melâiketehu yüsallûne ale’n-nebiyy. Ya eyyühellezine âmenu sallû aleyh sallû ‘aleyhi ve sellimû teslimâ.¹⁸ 22b Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât Allâhümme salli alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed”

deyüb Dede Efendiye teslim ide.

Ba’dehu Rehber talibin sol tarafına geçüb ve bir dizi üzerine çöküp bir elini talibin sol omuzuna ve bir elini kendi dizi üzerine koyub dura. Ba’dehu Dede Efendi dahi talibin sağ kulağına emr-i ferâiz-i Hazret-i Bâri’yi ve sünnet-i seniyye-i Muhammed’i ve resm-i esedullâhi İmamu’l-müttakîn Hazreti Ali’yi ve kavâid-i mezheb-i İmam Cafer’i ve usul-i Hünkâr Hacı Bektaş Veli’yi ve erkân-ı ehlullâh üzere telkin ide. Velâkin Dede Efendi talibin sağ eliyle sağ elinden tutub ve tâlib dahi Dede Efendinin sol eliyle sağ eteğini tuta. Ba’dehu telkin tamamında Dede Efendi tâlib ile meân bir salât-ı şerîf-i düvazdeh okuya.

¹⁸ Kur’an, Ahzab, 56, “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamberi överler: Ey inananlar! Siz de onu övün, ona salât ve selam getirin.”

Düvazdehde Dede Efendi on iki imamın kadr u senâlarını söyleyüb dünyada ve ahiretde sebab-i necat (kurtuluş sebebi) ve bâis-i âb-ı hayat (hayat suyunu gönderen) oldukların söyleyüb, “*bunları böylece büyük bilüb imâmetlerin ikrar eyledin mi?*” deyüb üç defa sual ide. Tâlib dahi; “*ikrâr eyledim*” dedikde andan talibin tîğbendin kuşadub ve başını mezidleyüb ve nush-ı pendden sonra bir salavât-ı şerîf virüb ba’dehu Rehberi çağırub; “*Var imdi Rehberin ile beraber cümle karındaşlara birer niyâz eyle*” deyüb ve sağ elinden tutub Rehberin eline teslim ide.

Ba’dehu Rehber ile ibtidâ Dede Efendiye bir niyâz idüb sâniyen sırasıyla cümle canlara başka başka bir uslûb üzere niyâz idüb andan gerü çekilüb kapı önünde durub ve gelüb Dede Efendiye bir niyâz idüb andan gerü çekilüb meydan kapusu eşğine bir niyâz idüb, Rehber:

“buna kapu dirler ve bu makama dârü’l-emân dirler. Bu erenler kapusıdır ve kapıya gelen geri dönmeyüb merâm u maksada erişilen mahaldir”

diye. **23a** Ba’dehu Hazreti Pîr postu yanında olan “Niyâz Taşı’na” -ki Kızıl Eşik ve Mürüvvet Taşı tabir olunur- ana niyâz idüb Rehber diye ki:

“Bu makama bâb-ı mürüvvet dirler. Ve meydan içerüsine girildikde erenlerin cemâli müşâhede olunub maksada irileceği vakit huzur-ı erenlere varilub niyâzın kabul olunduğı mahâldir”

diye. Andan, Pîr postuna niyâz idüb rehber diye ki:

“Buna Pîr postu dirler, Hazreti Pîr Efendimizin postudur, bunu Horasan’dan getirüb bu mahâle serüb merâm-ı maksad her ne ise iltica olunur ve murada erişilen makamdır”

diye. Ba’dehu tahtın sol tarafında olan posta gelüb niyâz idüb rehber diye ki:

“Buna Ali postu dirler, cümle müşkil bunda hall olur. Ve şeriatın ve tarikatın ve hakikatın ve marifetin babı budur. Ve sebab-i necât-ı dünyada ve ahiretde bundan olur”

diye. Andan gelüb çerâğa niyâz idüb rehber diye ki:

“buna çerâğ dirler, bu çerâğ nûr-ı Muhammed Ali’dir ve cümle canlar bunun nuru ile münevverlenüb erenlerin cemâliyle müşerref olunur ve Hakk’a irişilen makamdır.”

Andan meydan taşına niyâz idüb Rehber diye ki:

“Buna meydan taşı dirler. Hazreti Pîr Efendimizin “Meydan Celladı” deyu nasb buyurdıkları, elinde kudret kılıncı ile duran Hacım Sultan’ın makamıdır. Bunda terbiyesiz ve arsız ve erkânsız olanları ve yalancılık ve yolsuzluk edenleri terbiye edüb yola gelecek makamıdır. Ve bu makamda terbiye iderler.”

Ba'dehu kûreye yani ocağa niyâz idüb Rehber diye ki:

“buna kûre dirler ve bunda çig olan nesnelere pişüb Hakk'ın 'inâyeti itdiği nimetler bunda tabh olunur. Allah'ın dostları intifâlanub, şükr iderler. Ve cümle nâsın ve cümle fukaranın faidelendiği mahaldir”

diye. **23b** Andan Aşçı Baba postuna niyâz idüb Rehber diye ki:

“buna Aşçı postu dirler ve bu öyle bir üstâtdır ki, çigleri pişüricidir ve hamları oldurucudur ve çiglerin lezzetini virdiricidir ve yolsuzları yola getiricidir.”

Ba'dehu tahtın sağ tarafında olan Ahmed-i Muhtar postuna niyâz idüb Rehber diye ki:

“Buna Ahmed-i Muhtar postu dirler. Cemi'-i ulûm-ı evvelîn ve âhirîn bunun yüzi suyu hüremetine halk olunub ve hidâyete irgüeren budur. Ve sebep-i icâd-ı âdem ve âlem budur ve cümlelerin atası ve anası budur. Bu makam ânın makamıdır. Emr-i Sübhâni ile ve Selmân-ı Pak marifetiyle Hazret-i Peygamber-i âl-i şân içün kurulan minber-i Rasûlullah'dır”

diye. Andan gerü çekilüb meydan ortasına bir niyâz idüb Rehber diye ki:

“buna meydan diniür. Ve bu meydana Muhammed Ali ve İmam Hüseyin ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve erenler meydanı dirler. Herkes dünyevî ve uhrevî muradât ve maksudını bu meydandan irüb, fezyâb olurlar”

diye. Andan ayağa kalkub rehber bu ikrar tercemanını okuya:

Tercüman:

*“Hamd lillâh ben ki oldum bende-i hâs-ı Hüda
Cân-ı dilden aşkla hem çâker-i âl-i abâ
Râh-ı zulmetten çıkub doğru yola basdım kadem
Hâb-ı gâfletten uyandım cân gözün kıldım küşâ
Mezhebim hak Caferîdir, gayriler batıl durur
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velî kutb-u evliyâ
Sevdiğim on iki imam, ben gürûhu nâcîdenim
Yetmiş iki fırkadan oldum berî dahi cüdâ
Hak deyüb bel bağladım ikrar virüb erenlere
Mürşidim oldu Muhammed, rehberim hem Murtazâ
Allah eyvallâh*

Rehber dile gelüb;

*“Allah Allah eyvallâh, erenlerim kurbanımızı kabul buyurdunuz ve murâdımızı verdiniz ve merâm-ı maksûdımıza nail eylediniz. Saklu ve hayırlığımızı sırrullah **24a** ideriz”*

deyüb, Dede Efendi dahi bu gülbangı çeke:

*“Allah Allah bismillâh! Fâtihatü’l-vucûd ve’l-hamdülillah’l-mazharu’l-mevcûd, lâ ilâhe illallâh, tevhiden min keşfin ve’s-şuhûd. Ol sultan fahr-i kâinat ve delil-i râh-ı necât şefî’i ruz-ı Arasat kafîle-salar enbiya-i risâlet bülbül-i bâğ-i gülîstan şeriat-i vâkıf-ı ser-Hudâ hakikat-i ol hâdi-i dünya ve ahiret ol sadr-ı suffe-i safa ol mâh-ı kubbe-i bedri bekâ mevlamız ki müctebâ murtazâ Rasul-i Kibriyâ mahbûb-i Hudâ Hazret-i Ebu’l-Kasım Muhammed Mustafa efendimizin ruh-ı envârlarını şâd ve bu meclis-i muhibbânı feyz-i ruhâniyetleriyle fahr-yab idüb cümlemizi nâil-i murâd eyleye. Ve ol şâh-ı evliyâ netice-i mâ yûha Hazreti İmam Aliyyü’l-Murtaza efendimizin rûh-ı kerem-i ser-vilayetlerine mesrûr eyleye ve ol hayru’n-nisâ Fatumatü’z-Zehra ve ümmü’l-mü’minin Hadicetü’l-Kübra validemiz hazerâtını hoşnud idüb cümlemizin kusurlarımızı afv eyleye. İmam Hasenü’l-Müctebâ ve İmam Hüseyin-i Şâh-ı şehid-i Kerbelâ efendimizin kerem-i mâlâ yuhsalarından cümlemizi şad-ı handan eyleye. Hazreti İmam Zeyne’l-Abidin ve Hazreti İmam Muhammed Bâkır efendimizin ruh-ı kuds-i aşîyan-ı latiflerinden cümlemizi feyzyâb eyleye. Ve Hazreti İmam Ca’feru’s-Sâdık ve İmam Mûsa Kâzım efendimizin ictihâd-ı ‘aliyyeleri üzere mu’tekîd idüb iki cihanda cümlemizi bina eyleye. Ve Hazreti İmam Aliyyü’r-Rıza ve Muhammedü’t-Takî efendimizin irşadlarıyla irşad eyleye. Ve Hazreti İmam Aliyyü’n-Nakî ve İmam Hasenü’l-Askerî efendimizin kerem-i aliyyeleriyle cümlemizi merzûk eyleye. Ve nûr-ı çerâğ-ı iman Hazreti İmamü’l-Mehdi sahib-i zaman efendimizin inayeti **24b** ve müriüvvetleriyle cümlemizi ferahyâb ve feyzyâb ve Âl-i ve evladı ma’sumân ve ezvâc-ı mutahherât rıdvanullâhi Teâlâ aleyhim ecmaıyn hazretlerinin ruh-ı Tayyibelerin şâd idüb deyü meclisimizden hoşnûd ve râzı eyleye. Ve cümlemizi bu meclisde cem’ olduğumuz gibi yarın huzûr-ı Muhammed Ali’de ve livâ-i imam Hüseyin ile mean haşr ve cem’ eyleye. Ve pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Veli kuddise sırrahu’l-celî hazretlerinin cümleden ve cümlemizden hoşnud idüb yüzümüz karasını yüzümüze urmaya kusurumuzu afv eyleye. Ve bu canın dahi Allah erenler ikrarında sabitkadem idüb kötü işlerde bulundurmaya merdü nâmerde muhtâc itmeye dünyevî ve uhrevî merâm-ı maksadına nâil eyleye. Ve şerr-i adüvv ve münâfikîndan hıfz eyleye. Ve salûs (ikiyüzlü) şerrinden emin eyleye. Kismetî ğanî ve uğrı açık ola. Ve tarik-ı aliyyeden gûzarân itmişlerin ve pederân ve maderân ve biraderân ve haherân ve mine’l-meşrık ile’l-mağrib kâffe-i ehl-i imanın ervâhları şad ola. Hâzırân gâibân aşıkân sâdikân muhibbân*

maksadları bâ-himmet-i ricâlullah husûl-i pezîr (hasıl olmuş) ola. Ve üzerimize gelecek belaları ve kazaları def' ve ref' eyleye ve taksirâtımızı afv ve seyyiâtımızı mahv eyleye. Ve cemi' müşkilâtımızı hal eyleye. Ve husûl-i cemi'-i murâdât ve tahsîl-i kemâlât ve müşâhede-i cemâl bekâyı rızâyı rahmân bâ-himmeti pîrân-ı hâzır ve gâib ayn-ı cem erenlerinin demine hü."

Denilüb ba'dehu Rehber ile tâlib dahi Dede Efendiye niyâzların idüb **25a** ve girü çekilüb, "Hü" diyüb talibi yerine oturda. Andan Rehber talibe bir niyâz idüb ba'dehu Rehber tekrar Dede Efendiye bir niyâz idüb girü çekilüb meydan taşına gelüb bir niyaz idüb meydan taşının üstünde olan maşrabayı alub ve dârda durub bu tercemanı okuya:

Tercüman-ı Şerbet: *"Bismillahirrahmânirrahîm. Rahmetullah imam Hüseyin cennetullah gâzî-i hürr-i (?) şehid. Lanetullah ber cân-ı Yezîd ibn Yezîd. Ber cemal-i Muhammed, kemâl-i Hüseyin, Ali ra bülend salavât. Allâhümme salli alâ Muhammedîn ve alâ âl-i Muhammed"*

deyüb ba'dehu Dede efendi dahi bu gülbangı çeke:

"Allah Allah! Oturan, duran kör ola, zümre-i mürâîy-i münkirân ve Mervâniyân kör ola. Cümlemizin isteğini veren Şah-ı Merdân bizimle beraber ola ve bilencemiz ve yardımcımız ve yâverimiz ola. Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimiz destigîrimiz ola. Ve Seyyid Ali Sultan efendimizin dem-i devrânı yürüye gerçekler demine Hü."

Ba'dehu şerbeti evvela Dede Efendiye verüb, saniyen niyâz ederek sırasıyla sair canlara dağıdub nûş oldukça cümle bütün canlar bir ağızdan : *"Selâmullah ale'l-Hüseyin ve lânetullah alâ kâtîli'l-Hüseyin"* diyerek nûş ideler. Tamamında rehberlik iden can dahi geri çekilüb meydan ortasında bir dizi üzerine çöküb istediği kadar nûş idüb vire. Beraber bir niyâz idüb ve ayağa kalkub ve dile gelüb diye ki; *"Allah Allah! Erenlerim cümle hizmetimizi emri-erenlerin üzere itdik, Haklu hayırlımızı niyâz iderim."* diyüb ba'dehu andan Dede Efendi bu gülbangı okuya:

"Allah Allah! Cümle hizmetin kabul ola, muradın hâsıl ola, Hak yardımcın ola, Muhammed Ali yâverin ola, Hünkâr Hacı Bektaş Veli destgîrin ola, menzilin pak ola, günahların afv ola, kısmetin ğani ola, üçler, yediler, kırklar, hâzır ve gâib erenleri gözçün ola, gerçekler demine Hü."

Ba'dehu "Hü" denildikde maşrabayı Meydan Taşının üzerine **25b** koyup ve niyâzın idüb girü çekilüb andan dahi Dede Efendiye niyâzın idüb, herhangi mahalde oturmuş ise gelüb posta çöküb niyâz idüb otura. Andan dahi Dede Efendi cümleye şâmil olarak bu gülbangı çeke:

“Allah Allah! Muhammed habîbullâh, Ali veliyyullâh imameyn rahmetullâh. Vakitler hayr ola, hayırlar feth ola, şerler def’ ola. Her geldikçe hayırlısı gele. Düşmanlar kahr ola. Münkir münafık mat ola. Zümre-i Mervaniyân kör ola. Abâ ve ecdâdına lanet ola. Ve cümle er Hak karındaşlarımız sağ ola. Müşkil işlerimiz âsan ola. Sağ devâr ola. Er Hak Muhammed Ali yardımcıları ola. Ve bu tarik-i aliyyeden gelmiş geçmiş karındaşlarımızın ruhları şad ola, kusurları afv ola ve günahları mağfiret ola. Ve bâki sıhhatde olan karındaşlarımız afiyetde ola, korkdukları korkularından emin er Hak yaverleri ola. İstekleri feth ola. Eyülük gördüğümüz ehıbbalarımız sıhhatde olub müşkilleri asan ola. Ve bizi gönülden çıkarmayın diyen cümle dostlarımızın gönlünde muzmir olan muradı ve maksudatı hâsıl ola. Cümlelerin ve cümlemizin gelmiş ve geçmişlerinin ruhları şad ola. Hastalara şıfa derdlülere deva medyunlara/borçlu edâ mahbuslara halâs ve yetimlere şefaât miskinlere merhamet fukaraya mürevvet, esirlere inayet ve kerem eyleye. Padişâh-ı din-i İslam sağ ola, düşman üzerine gâlib ola. Fukarâya ve hufatâya (yalın ayak) merhameti ziyade ola vezir ü vüzerâsı vekil ü vükelâsı şer’-i şerife hadim olub şefkat ve merhametleri cemi’ fukara üzerine min-dâd ve hayru’l-ân ola. Cümlemizin üzerine gelecek kaza ve bela def’ ve ref’ ola. Allah erenlerin celalinden cemaline sığındıra. Allah erenler cümleyi **26a** ve cümlemizi münafık düşman şerrinden sû-i âfatdan hıfz-ı emân eyleye. Ve cümlemizin çerâğını ruşen eyleye. Allah erenler sözüümüzi işlek ve nüfuzumuzu keskin eyleye. Her dualarımızı ve bu dua-i hayriye-i kabul eyleye. İş bu karındaşımızın murad ve maksudı hâsıl ola. Allah erenler ikrarında sabitkadem eyleye. Merdi namerde muhtac eylemeye. Kısmeti ğâni ola ve uğrı çok açık ola. Allah erenler mürşid celâlinden saklayub er hak yardımcısı ola ve istegi feth ola. Ve Rehber rızasından ayırmaya. Ve bu cümlemiz cem’ olduğumuz gibi huzûr-ı Muhammed Ali’de Hazreti Pîr efendimizle sancağ-ı imam Hüseyin altında cümlemizi haşr ve cem’ eyleye. Allah erenler on iki imam çihardeh-i ma’sûm-ı pâk efendimiz yardımcımız destgirimiz ola. Ve Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimiz pişt-penâhlarımız ve Hazreti Selman Pâk ve Ali Kanber ve cümle kemerbestegân ve şah-ı merdân yaverimiz ve yardımcımız ola. Ve Anadolu gözcisi Abdal Musa Sultan ve Rumeli gözcisi Seyid Ali Sultan ve Arabistan gözcisi Kaygusuz Sultan ve Sarı Saltuk Sultan ve Balum Sultan Akyazılı Sultan efendilerimiz ve Rum erenleri ve Horasan erenleri ve Türkistan erenleri destgirimiz ve yardımcımız ola ve yaverimiz ola. Ve gözcilerimiz Allah erenler üçler yediler kırklar üçyüzler ve binler yardımcımız

idüb katarlarına dahl eyleye. Gülbeng-i Muhammedî nur-ı Nebî kerem-i Şah-ı Merdan esedullahi Ali ve pirimiz kutbu'l-arifin ve ğavsü'l-vasilin Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli demine ve dem-i piran ve dem-i muhibban dem-i aşıkan 26b dem-i abdalan dem-i muhibb-i bâcıyân sırr-ı resulullâh, kerem-i Ali veliyyullâh, mürüvvet-i enbiyâullah, inâyet-i evliyâullah, yuf münkire, lanet Yezide, gerçekler demine Hü.”

“Hü” denildikde Dede Efendi ruhsat verüb ibtidâ Aşçı Baba kalkub ve niyâzın idüb meydan kapısından taşra çıkub, saniyen her kim ulu karındaş bulundu ise âdâb ve erkân ile kalkub niyâz iderek meydan kapısından taşra çıka. Ba’dehu Dede Efendi dahi cümlesinden sonra niyâzın idüb taşra çıkub bir miktar dinlenüb andan sonra lokmalar hazırlanub ba’dehu lokma çekilüb Dede Efendinin sofrasına dahi ulu canlardan münasib olan can her kim var ise oturub yeni tâlib dahi Dede Efendinin sofrasında hizmette bulunub tekimilinde Dede Efendi dahi bu gülbangi çeke.

Gülbang-i Sofra: *“Allah Allah! El-hamdü lillah eş-şükrü lillah nimet-i celîl berket-i Halîl Rasul-i Kibriyâ server-i enbiyâ Muhammedeni'l-Mustafâ mecmu’u enbiyâ evliyâullah ulu sofrâ dolu bu gitdi ğanisi gele Hak berakatın vire Allah erenlerin nimeti ziyade ola. Nur-ı Nebi kerem-i Ali pirimiz Sultanu'l-arifin Hünkâr Hacı Bektaş Veli enbiyâ keremine lokma hakkına gerçekler demine Hü”.*

Gülbang çekildikten sonra Aşçı Baba bulunan zat dahi bu tercemanı okuya:

Tercüman: *“Allah, Allah! İmamların ruh-u revânları şâd ola, Kızıl Veli Seyyit Ali Sultan bilincemiz ola, âşıklar ve sâdıklara şifa mahz olub nur ola. Cümlemizin ömri mezid ola, lanet ber cân-ı Yezîdân, rahmet ber cân-ı şehîdân, ber cemali Muhammed kemal-i Hüseyin Ali râ bülend salavât”*

dedikde ba’dehu sofrâ götürülüb yeni tâlib dahi legen ıbruk virüb, andan kahvelerini virüb, ba’dehu cümle canlara güzelce hizmetin idüb, hayır himmetlerin alub ve lokmaların yedirüb **27a** ve bir kimesneyi gücendirmeyerek herbirlerinin gönlünü alub ve canlar dahi; *“Allah erenler ikrarında sabitkadem eylesin”* deyu mübarekleyüb ve lazım gelen hizmetlerini görüb, ba’dehu irtesi günü Dede Efendinin niyâzın idüb ve niyâzı her ne ise, Dede efendinin postu altına koyub andan Rehberin niyâzı her ne ise niyâzını idüb postu altına koya. Ba’dehu Aşçı Babanın ve aşçı nakibinin ve sair iş evinde bulunan canların niyâzların virüb Kahveci Babanın ve kahveci nakibinin dahi niyâzın verüb ba’dehu Meydancı Babanın niyâzın virüb ve sair hizmette bulunan canların dahi niyâzlarını virüb ve gönüllerin alub, Dede Efendiden dahi havalet alub ve niyâzın idüb ba’dehu kendü kâr u kesbde ola.

On-on beş günde bir kere gelüb Mürşid, Rehber ve sair karındaşlarla görüşüb daimü'l-evkât rızada bulunub tevekkül ve tefekkürde ve tezekkür-i evliyada bulunub Allah erenlere boyun eğüb daim kendü zikr u fikrinde ola.

Erenler işte muradımız Rehberlik idecek canın itmam-ı erkân olmak üzere ideceği hizmeti ile âyin erkân râh-ı Muhammed Ali ve kaide-i mezheb-i Hazreti İmam Caferi ve kaide-i isnâ 'aşer evlâd-ı Hayberi ve resm-i Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli üzere yetiyecek canın görmesi ve bilmesi için min ğayri haddin alâ kadri't-tâkat iş'ar eyledim. Azizim eger kusurum var ise malumâtı olan karındaşlardan niyâzım ve ricâm budur ki kusurını tamam ide. Ve bu kemter hakirin kusurını nazar buyurmaya. Ve cümle lillâh ziyade rica ve niyâz iderim işbu risale-i zinhar na-ehline virmeye. Zirâ na-ehline virene lanet vardır. Erenlerin lanetinden hızr (korunma) ile hu 21 Cemaziyelevvel 1269/2 Mart 1853.

Bu dahi bir cân ikrârında olacağı vakit lâzım gelen me'kûlât ve meşrûbat defteridir. Müteberrî canlara ma'lûm olmak için iş'âr olundu azîzim.

Kurbân, pirinç, rûğ-ı sâde, rûğ-ı çervîş (iç yağı), rûğ-ı zeyt, şem'-ı asel(bal mumu) , şem'-ı rûğan (mum yağı), nân-ı hâs (has ekmek), şem'a (mum), tuz, büber, karanfil, darçın, limon, sirke, kaşuk, süpürge, kahve, duhân(tütün), sükr (şeker), asel(bal), bekmez, dakîk (un), nişasta, od ağacı, hatab(odun), kömür, envâ-ı sekr, envâ-ı meyve-i ter (taze meyve), envâ-ı meyve-i hoşk (kuru meyve), fıstık, üzüm, envâ-ı sebze.

Virecek niyâzların babânı:

Dede Efendi, Rehber, Aşçı Baba, Kahveci Baba, Kilerci Baba, sair cânlar, Ak Yazılı, Kızıl Veli, şükrânelik, kurbân şükânelik, sadaka, bilginlere nân.

Bu künâ bâlâda zikr olunan levâzımâtı tahrîr eylemekden murad budur ki bir cân ikrârında olacağı vakit ol gice ve ol gün kudretli olduğu mikdârı sarf oluna.

Kâide-i resm-i Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Velî üzere Muharrem'de cenâb-ı İmâm Hüseyin efendimizin mersiye-i şerîfe kıraat olunup ve aşûra aşının ta'rifi beyân olunur.

İmdi azîzim ma'lûm erenler olsun ki şerî'at-i Muhammedî ile mu'tekîd ve hakikat-ı hak ile mütedeyyin, ma'rifet-i insâniyet ile kâmil, tarîkat-ı ehlullah ile âmil ve Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Velî bendegânı olan cân karındaşlara bu vechle ayân ve beyân olsun ki Hazret-i şehid-i şühedâ nur-ı ayn Muhammed el-Mustafâ ve nakd-i pâk İmam **28a** Aliyye'l-Murtazâ ciğer köşesi Fâtımâtü'z-Zehrâ a'nî bihî emîru'l-mü'minîn İmamı'l-müslimîn ibn Aliyye'l-Murtezâ cenâb-ı İmâm Hüseyin Şâh-ı şehîdân-i Kerbelâ rahmetullahi aleyhim ecme'îyn. Ve şehîd olan evlâd-ı emced-i tâhirleri ve sâir şühedâ-i ashâbların ervâhları şâd olmak için ve ümmehât-i mü'minîn ve ezvâc-i mutahhire uğurlarına cân baş fedâ idüb şehîd olan âşıkân ve

muhibbân-ı deyyârân-ı bâ-safâ için ve gazâ matemler için ve rûh-ı şerifleri şâd ve ihyâ ve gözlerden yaş döküb sevâb ve ecr-i azîme nâil olmak için dergâhlarda ve hângâhlarda fukarâ-i erenler budur ki ibtidâ Muharremü'l-harâmın duhûlünde onuncu gün ve yahut on ikinci günde on üçüncü gicesi gelinceye degin âşık ve sâdık karındaşlar sâim olurlar. Ve dâim gice gündüz şühedâ efendilerimizin arz-ı Kerbelâ'da ve sâir gazâlara çekdikleri cefâları hatırına götürüb mâtemlerin tutmak şurût-ı erenlerdir. Ve dahi cümleye ma'lûm olsun ki aşr-ı Muharremde rûh-ı şühedâ için aşûra aşının pişecek olduğu vakt kâide budur ki evvelâ pişecek aşûra aşının levâzımını her ne ise ahz olunub ve başka başka pişürüb hazır olduğu halde ba'de buğdayı dahi bir ulu kazğana koyub dergâhda bulunan Aşcı Baba dahi eline bir kebîr kefçe alub ve kazğan başına gelüb “*destur yâ İmâm*” deyüb ve kefçeyi vaz' idince sâir yanında bulunan cânlar dahi bir uğurdan savtla “*Yâ Hüseyin*” deyüb aşı karışdıralar. Ve'l-hâsıl Aşcı Babanın itdiği gibi her kim kefçeyi eline aldıkda “*destûr yâ İmam*” deye. Cânlar dahi savt-ı bülend ile “*Yâ Hüseyin*” deyeler. İşte azîzim **28b** aşûra aşı pişinceye degin bu minvâl üzere deyeler. Ba'dehu aş temâm olub pişdikde ala's-sabâh Aşcı Baba Dede Efendi huzuruna gelüb hayr vire ki, “*buyurun erenler rûh-ı şühedâ ta'ziyesine meşgûl olalım, aş hazırlandı*” deye. Dede efendi dahi, “*eyvallah*” deyüb ve gelüb kazğanın başı ucunda dura. Ba'dehu cümle cânlar dahi sırasıyla gelüb el göğüsde duralar. Andan cânların içinden sadâsı güzel cân dahi Muharrem'e sadâ ve güzel makâm ile Hazret-i Şeyh Sâfi mersiyesini eline alub “*destur yâ İmâm*” deyüb cânlar dahi bir uğurdan “*Yâ Hüseyin*” deyeler. Ba'dehu bir vezinle güzelce kıraat idüb ba'dehu mersiye tamamında rûh-ı şerîf-i aliyyeleri ve dökülen gözyaşları Hak ındinde kabul için Dede Efendi bir ulu gülbenk çeke cânlar dahi “*Allah Allah*” deyüb, “*gerçege hü*” dinilüb andan Dede Efendi eline Aşcı Baba kefçeyi virüb kazğanın açub Dede Efendi “*destur yâ İmâm*” deyüb cânlar dahi bir uğurdan “*Yâ Hüseyin*” deyüb ba'dehu Dede Efendi aşı üç def'a karışdırub ba'de kefçeyi Aşcı Baba'ya virüb andan cümle cânlar sırasıyla gelüb Dede Efendi'nin eline niyâz idüb ve girü çekilüb duralar ve birbirinin ellerine niyâz idüb adan Dede Efendi Aşcı Baba'ya diye ki: “*Aşî cânlara taksim eyle, şehîd-i şühedâ ervâhları için*” deyüb ba'dehu “*destur*” deyüb hücre sine geldikten sonra sofralar kurulub ve aşî sofralara koyub andan cânlara, “*buyurun aşî sala*” deyüb ve herkes gelüb aşî hora geçirüb ba'dehu bâkî kalan aşî ufak destilere taksîm idüb cânna bir destî aş vireler. Ba'dehu aş isti'mâl olundukda cânı isteyene ve gönli **29a** dikeyen cânlar gelüb baş okudub Dede Efendinin ve rehberinin ve Aşcı Baba'nın ve Kilerci Baba'nın ve Meydancı Baba'nın ve Kahveci Baba'nın ve sâir hizmetde bulunan cânların niyâzın virüb kudretine göre virilmesi lâzım gelür. Dede Efendi'nin hayr u himmetlerin alub ve havâletin dahi alub işlişine gideler. Kâide-i resm erenler ma'lûm olmak için bir mikdarca şerh ve beyân olundu. Temam bu dahi Hazreti

Hünkâr Hacı Bektâş Velî efendimizin vekilleri Mustafâ Fâtih Baba'nın ma'rifetiyle cenâb-ı Hünkâr Efendimizin neseb-i âliyeleri bir mezheb-i levha olub terbiye-i pîr dest-girde vaz' olunmağa levha-i mezbûra bu vechile olunduğundan işbu mahalle iş'âr kılındı.